

91
15.12.2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

БЕРЕЗА Наталія Вікторівна
(студентка групи ЗМО-22-1М)

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр»
галузі знань 07«Управління та адміністрування» спеціальності
073 «Менеджмент»)

Допущено до захисту
протокол № 8
від 29.11.2023
зав. кафедри менеджменту, бізнесу та
маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Р.П.

Керівник роботи:

к.е.н. доцент С.В.Шинкаренко 77
(наукове звання, прізвище та
ініціали)

(підпис)

Рецензент

к.е.н. доцент Нащенко О.В.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Житомир, 2023

Анотація

Бережа Н.В. Удосконалення управління активами підприємства. – Рукопис.

Магістерська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «магістр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 073 «Менеджмент». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2023.

У магістерській кваліфікаційній роботі розглянуто особливості управління активами підприємства та визначено напрями удосконалення відповідного процесу.

Ключові слова: активи, необоротні активи, оборотні активи, капітал, фінансування, стратегія.

Annotation

Bereza N.V. Improvement of enterprise asset management. – Manuscript.

The master's qualification work is presented for obtaining the degree of higher education "master", field of knowledge 07 "Management and administration" specialty 073 "Management". - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2023.

In the master's qualification work, the features of enterprise asset management were considered and directions for improvement of the relevant process were determined.

Key words: assets, non-current assets, current assets, capital, financing, strategy.

ЗМІСТ

<i>Вступ</i>	3
<i>Розділ 1. Теоретичні основи управління активами підприємства</i>	7
1.1. Поняття активів підприємства.....	7
1.2. Організація управління активами підприємства	16
1.3. Методичні засади оцінки ефективності управління активами підприємства.....	23
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин в сфері управління активами підприємства.....	30
Висновки до розділу 1	37
<i>Розділ 2. Аналітична оцінка рівня управління активами ТОВ «Вертокиївка»</i>	39
2.1. Організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства	39
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Вертокиївка»	45
2.3. Оцінка рівня управління активами підприємства	50
Висновки до розділу 2.....	60
<i>Розділ 3. Напрями удосконалення в сфері управління активами ТОВ «Вертокиївка».....</i>	62
3.1. Підходи до формування стратегії управління активами підприємства.....	62
3.2. Резерви підвищення ефективності управління активами підприємства в контексті зростання ринкової вартості	69
3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів.....	76
Висновки до розділу 3.....	81
<i>Висновки</i>	83
<i>Список використаних джерел</i>	87
<i>Додатки</i>	95

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Система управління активами підприємства – важливий елемент підвищення ефективності його діяльності, оскільки розробка та впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують надійну фінансову стійкість, кредитоспроможність, інвестиційну привабливість підприємств.

Процес управління активами підприємства доволі складний, оскільки включає вироблення загальногосподарської стратегії його розвитку – виробничу, фінансову, інвестиційну. Проте існують проблеми, які полягають в тому, що немає єдиних рекомендацій чи підходів, які б допомогли підприємству управляти розвитком активів для підвищення ефективності його діяльності, випуску сучасної високоякісної конкурентоспроможної продукції, завоювання нових ринків, впровадження інновацій, тощо. Вказане обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчує, що економічну суть активів підприємства науковці-дослідники розглядають через таку їх характеристику, як головний чинник виробництва. В загальній системі факторів виробництва (капітал, земля, праця) капіталу (у тому числі активам) належить пріоритетна роль, тому що вони поєднують всі чинники в один виробничий комплекс; активи відображають вкладені в господарський процес фінансові ресурси підприємства, що дають дохід.

Вивченням питань, що стосується системи та механізмів управління на підприємствах активами, займається багато науковців. Актуальним проблемам теоретичної сутності, оцінки та управління активами підприємства присвячені роботи таких вчених-економістів, як І.А. Бланкта Л.О. Коваленко, О.Г. Крамаренко та Є.Г. Рясних, А.М. Поддєрьогін та Г.О. Швиданенко, Л.Г. Ліпичта А.В. Рибіцька, А.М. Ткаченко та О.М. Чорна, Н. Шевчукта Н.З. Шпак, тощо.

Незважаючи на достатній рівень вивченості проблеми процес управління активами підприємства і досі лишається невирішеним і потребує подальшого дослідження.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань магістерської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 073 «Менеджмент».

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є узагальнення та подальший розвиток теоретико-методичних засад організації управління активами підприємства, а також визначення резервів підвищення ефективності управління активами підприємства.

Поставлена мета обумовила вирішення наступних **завдань**:

- розглянути поняття активів підприємства;
- дослідити організацію управління активами підприємства;
- обґрунтувати методичні засади оцінки ефективності управління активами підприємства;
- проаналізувати нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин в сфері управління активами підприємства;
- провести організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства;
- здійснити діагностику фінансово-економічного стану ТОВ «Вертокиївка»;
- оцінити рівень управління активами підприємства;
- розглянути підходи до формування стратегії управління активами підприємства з метою підвищення ефективності управління ними;
- встановити резерви підвищення ефективності управління активами підприємства в контексті зростання ринкової вартості;
- провести оцінку ефективності запропонованих заходів.

Об’єктом дослідження у магістерській кваліфікаційній роботі виступає процес управління активами підприємства, **предметом** – теоретичні, методичні та прикладні засади управління активами ТОВ «Вертокиївка».

Методи дослідження. Теоретико-методичною основою магістерської кваліфікаційної роботи виступив системно-структурний підхід, що розглядає

систему управління активами як цілісну структуровану систему, що є одночасно частиною управління підприємством в цілому. Вирішення поставлених у роботі завдань забезпечувалося використанням основних методів дослідження, а саме методів наукової абстракції, аналізу, синтезу, індукції, дедукції, логічного аналізу, системного підходу тощо. Для розв'язання визначених завдань також застосовувались наступні методи: монографічний – при вивченні літературних джерел та нормативно-правових актів; теоретичне узагальнення, порівняння та аналогії – для розкриття сутності поняття «активи»; класифікації – для систематизації ознак класифікації видових проявів активів; балансовий та аналізу – для дослідження тенденцій функціонування підприємства; синтезу – для формулювання висновків про рівень ефективності управління активами підприємства.

Інформаційною базою дослідження виступили наукові фахові, навчальні та методичні публікації провідних вітчизняних та зарубіжних вчених, чинне законодавство України, статистичні дані, дані фінансової та управлінської звітності досліджуваного підприємства.

Наукова новизна роботи полягає в подальшому розвитку теоретико-методичних засад удосконалення системи управління активами підприємства. Зокрема, це знайшло своє відображення у наступному:

- дістали подальшого розвитку питання впровадження стратегії управління активами підприємства з метою підвищення ефективності управління ними в контексті зростання ринкової вартості підприємства за рахунок оновлення та підвищення ефективності використання парку обладнання.

Практичне значення одержаних результатів полягає у обґрунтуванні напрямів підвищення ефективності управління активами в контексті зростання ринкової вартості підприємства. Визначено економічний ефект від реалізації запропонованих заходів.

За результатами дослідження опубліковано:

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано під час участі в наступних наукових конференціях: Міжнародній

науково-практичної конференції «Сучасні виклики сталого розвитку» (03–04 листопада 2023 р.).

Структура та обсяг магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних літературних джерел, додатків. Основний зміст роботи викладено на 95 сторінках друкованого тексту. Робота містить 30 таблиць та 8 рисунків. Список використаних джерел налічує 86 найменувань. Робота містить 3 додатки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття активів підприємства

Для забезпечення процесу нормального та перспективного господарського функціонування підприємства необхідно, перш за все, ефективно управляти його активами. Активи відіграють важливу роль в господарській діяльності підприємства, оскільки за допомогою їх ефективного формування і використання підприємство покращує свою діяльність, підвищує свій економічний потенціал і, як наслідок, одержує дохід (прибуток).

Активи являють собою економічні ресурси підприємства в різних видах, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності. Всі вони формуються для конкретних цілей здійснення цієї діяльності у відповідності до місії та стратегії економічного розвитку підприємства та у формі сукупних майнових цінностей характеризують основу його економічного потенціалу. Активи підприємства повинні відповідати функціональній направленості та обсягам діяльності підприємства. Лише в такій відповідності вони становлять для підприємства певну цінність, як його економічні ресурси, що призначені для раціонального використання в поточному та наступних періодах здійснення господарської діяльності[4].

Активи являються майновими цінностями підприємства, що формуються за рахунок інвестованого в них капіталу, який, вкладений в підприємницьку діяльність, матеріалізується у формі активів підприємства.

«Поняття «активи» є надзвичайно важливою категорією у обліковій, фінансовій, управлінській, правовій та інших аспектах практичної економічної роботи будь-якого підприємства. Аспекти категорії «активи» часто ототожнюються з такими категоріями як «фінансові ресурси», «виробничі засоби» і навіть «капітал» [51].

В сучасній економічній теорії та господарській практиці, пов'язаній з використанням активів, застосовується багато визначень терміну «активи». Найбільш поширеними серед них є наступні, табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення терміну «активи»

Джерело	Визначення
Камінська І.М., Дорош В.Ю. [20]	Активи становлять собою ресурси, що контролюються підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигід у майбутньому
Константюк Н., Когут І. [28]	Активи являють собою економічні ресурси підприємства у формі належних йому сукупних майнових цінностей, що використовуються у господарській діяльності з метою отримання доходу.
Поддєрьогін А.М. [73]	Активи являють собою ресурси, контрольовані підприємством, використання яких призводять до збільшення економічних вигід у майбутньому
Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. [23]	Активи, це всі види майна підприємства, що належать йому на праві власності й використовуються для здійснення статутної діяльності
Савицька О.В. [64]	Ресурси, які повинні принести підприємству вигоди у майбутньому. Активи підприємства повинні належати йому (а не бути, наприклад, орендованими) і повинні бути раніше придбані (а не перебувати у стадії придбання)
Шелудько В.М. [82]	Активи підприємства – це майно в його матеріальній і нематеріальній формах, придбане підприємством за рахунок власних або залучених ресурсів, що перебувають у його розпорядженні та призначені для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку.
Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. [29]	Активи балансу містять відомості про розміщення капіталу, що є в розпорядженні підприємства, тобто про вкладення в конкретне майно і матеріальні цінності, про витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції і про залишки вільної готівки.
Лотюк М.В. [37]	Активи – це сукупність засобів праці і предметів праці, які беруть участь у створенні прибутку. Але з огляду на різницю в характері функціонування в процесі виробництва й у способі перенесення вартості на продукт, що створюються, засоби праці набувають економічної форми необігових активів, а предмети праці – обігових.
Бланк І.О. [3]	Активи – економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються у господарській діяльності з метою отримання прибутку. Все майно, яким володіє підприємство відображене в його балансі, називається активами.
Репіна І.М. [60]	Активи підприємства являють собою контрольовані ним економічні ресурси, сформовані ним за рахунок інвестованого у них капіталу, характерні детермінованою вартістю, продуктивністю та здатністю генерувати дохід, постійний оборот яких у процесі використання пов'язаний з факторами часу, ризику та ліквідності.

Джерело: складено автором на основі [3; 20; 23; 28; 29; 37; 60; 64; 73; 82]

Проаналізуємо підходи до визначення активів різними дослідниками, отже у Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку 2 «Баланс» визначені зміст і форма Балансу та загальні вимоги до розкриття його статей. Баланс – це звіт про фінансовий стан підприємства, який відображає на певну дату його активи, зобов'язання і власний капітал. Він складається з двох розділів – активу, де представлені господарські засоби, і пасиву, де згруповані їх джерела» [39; 51]. Це визначення базується на принципах міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ).

Здійснюючи узагальнення різних трактувань щодо визначення сутності активи підприємства можна виділити декілька основних підходів (рис. 1.1).

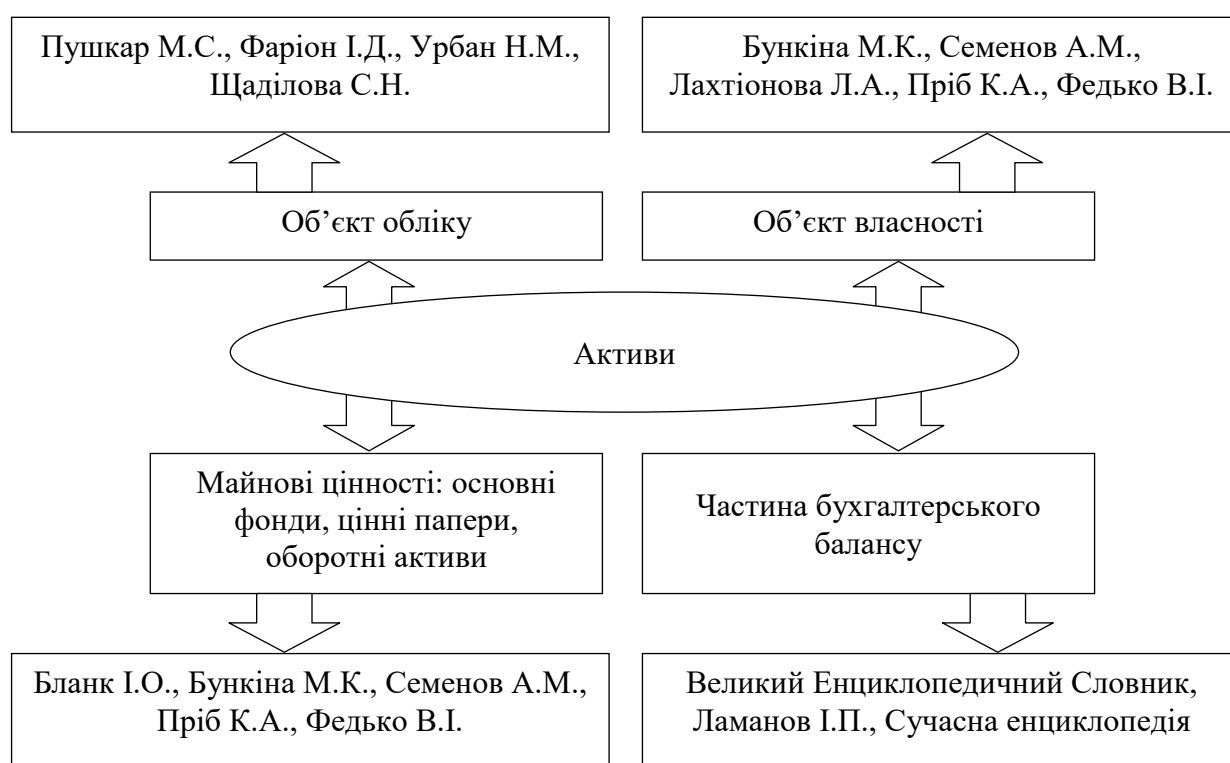

Рис. 1.1. Узагальнення підходів до визначення дефініції «активи» в літературних джерелах

Джерело: складено автором за даними [3; 4; 8; 34; 68; 70]

Таким чином, наведений огляд та узагальнення підходів до визначення дефініції «активи» дав можливість сформулювати чотири основні підходи. Перша група вчених розглядає активи підприємства як об'єкт обліку. Прихильниками

даного підходу є Пушкар М.С., Фаріон І.Д., Урбан Н.М., Щаділова С.Н. Значна кількість вчених розглядають активи як об'єкт власності. Прихильниками даного підходу є Бункіна М.К., Семенов А.М., Лахтіонова Л.А., Пріб К.А., Федько В.І. Такі вчені як Бланк І.О., Бункіна М.К., Семенов А.М., Пріб К.А. та Федько В.І. розглядають активи як майнові цінності: основні засоби, цінні папери, оборотні активи. Визначення активів з позиції частини бухгалтерського балансу представлено в Великому Енциклопедичному Словнику, сучасній енциклопедії та науковцем Ламановим І.П. Узагальнюючи наведені визначення та підходи слід зазначити, що «активи підприємства – це сукупність майнових цінностей, таких як кошти, цінні папери, основні засоби та оборотні активи, розрахунки з дебіторами, об'єкти права інтелектуальної, що використовуються у господарській діяльності з метою отримання прибутку» [3; 4].

Скоробогатова В.В., узагальнюючи результати аналізу категорії «актив» в довідковій літературі, які представлені у табл. 1.2, робить висновки, що на сьогодні можна визначити та відокремити основні категорії, які характеризують теоретичні підходи до визначення сутності даної категорії.

Таблиця 1.2

Узагальнення результатів аналізу категорії «актив» у довідковій літературі

Тлумачення	Кількість	ПІБ автора
Ліва частина балансу	18	Агеева Ю.Б., Азріліян А.Н., Арінушкін М.С., Бабаєв Ю.А., Бабенко І.П., Бакаєв А.С., Бічік С.В., Бойко В.М., Борісов А.Б., Голошапов Н.А., Ермошенко Н.Н., Загородній А.Г., Коноплицький В.А., Красій С.А., Копоруліна В.Н., Мороз А.М., Науменко В.І., Гарбузов В.Ф.
Сукупність майна	7	Бакаєв А.С., Бернар І., Борісов А.Б., Науменко В.І., Мочерний С.В., Загородній А.Г., Коноплицький В.А.
Ресурси	5	Галєпін Л.В., Редько А.Ю., Велш Глен А., Сазерленд Дж., Кэнуэлл Д.
Власність	6	Агеева Ю.Б., Азріліян А.Н., Бабенко І.П., Новіков В.А., Райс Антони, Шемшученко Ю.С.
Перевищення доходу над витратами	5	Бічік С.В., Бойко В.М., Азріліян А.Н., Борісов А.Б., Ермошенко Н.Н.
Вартість	2	Бічік С.В., Ожегов С.І.
Господарські засоби	2	Арінушкін М.С., Бакаєв А.С.
Економічні ресурси	2	Бланк І.О., Саблук П.Т.
Наявні кошти фірми	1	Корнієнко Г.В.

Матеріальні цінності	1	Фамінський І.П
----------------------	---	----------------

Джерело: складено автором на основі [66, с. 342]

Окрім того активам підприємства притаманні такі властивості [60, с. 552]:

- результатоорієнтовність;
- динамічність;
- нематеріаломісткість.

Серед основних ознак активів підприємства науковці виокремлюють наступні [66, с. 342]:

- активи є матеріальними і нематеріальними об'єктами, що перебувають у користуванні і під контролем власників підприємства;
- наявність активів забезпечує безперервний процес виробництва;
- активи є основою отримання економічних вигід у результаті їх використання;
- активи здатні взаємо замінюватись, конвертуватись і реструктуруватись;
- активи формуються у результаті минулих подій.

Формуючи активи підприємства, варто значну увагу приділити вибору оптимального їх рівня і раціональної структури, враховуючи специфіку діяльності кожного підприємства та вплив факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. До них належать усі матеріальні цінності, нематеріальні активи та кошти, що належать суб'єкту господарювання на певну дату, їх розміщення та використання [64, с. 439]. На рис. 1.2 зображено склад активів підприємства.

Активи підприємства мають певні джерела походження (фінансування) – пасиви (капітал) [76, с. 485]. Джерелами формування активів підприємства виступають фінансові ресурси, які можна визначити, як сукупність грошових коштів (як у фондovій, так і у нефондовій формах), яку змогло зосередити у своєму розпорядженні підприємство на певний момент для здійснення своєї статутної діяльності шляхом вкладення цих коштів у активи підприємства для забезпечення розширеного відтворення та виконання фінансових зобов'язань [19, с. 110]. Такими джерелами можуть бути:

- 1) власні джерела (зареєстрований капітал, додатковий капітал, резервний капітал, нерозподілений прибуток підприємства);

2) позикові джерела (довгострокові та короткострокові кредити банків, кредиторська заборгованість).

Рис. 1.2. Склад активів підприємства

Джерело: складено автором на основі [64, с. 439]

Правильність формування та використання активів є важливою для забезпечення ефективності функціонування підприємства в цілому, оскільки визначає основні характеристики його фінансового стану, а зміни в управлінні цими процесами супроводжуються відповідними змінами фінансових характеристик [28].

Активи підприємства повинні відповідати функціональній направленості та обсягам діяльності виробничого підприємства [35]. Як зауважує Ковальчук Н.О., тільки при такій відповідності вони представляють для підприємства певну цінність, як його економічні ресурси, що призначені для використання у

наступному періоді [26]. При цьому їх використання повинно бути здійснене з урахуванням факторів часу, ризику та ліквідності, що забезпечить підприємству конкурентоспроможність на ринку [51, с. 121].

Таким чином, забезпеченість виробничого процесу необхідними активами в необхідній кількості та їх ефективне використання для нормального функціонування підприємства є важливою запорукою максимізації прибутку підприємства [66, с. 338].

З метою забезпечення цілеспрямованого управління формуванням та використанням активів підприємств, необхідно систематизувати термінологію, що пов'язана з процесом класифікації є досить широким полем для наукової діяльності [50, с. 235].

Задля узагальнення різних точок зору й підходів науковців до класифікації активів підприємства, систематизуємо їх різновиди за основними класифікаційними ознаками у табл.1.3. Спостерігаємо широке їх видове та змістовне різноманіття в економічній та фінансовій літературі. Ключовими критеріями класифікації активів підприємства є: економічний зміст; рівень ліквідності; місце використання; форма функціонування; характер фінансових джерел формування; характер участі в різних видах діяльності; терміни експлуатації; ризики залучення; ціна залучення; характер володіння тощо.

Таблиця 1.3

Класифікація активів підприємства за основними ознаками

Класифікаційні ознаки	Різновиди активів підприємства
1	2
За економічним змістом (залежно від строку та специфіки використання у виробничій діяльності підприємства)	Необоротні (фіксовані) активи – це сукупність матеріально-фінансових ресурсів, що використовуються в його господарській діяльності у своїй натуральній формі тривалий час (більше року) і мають значну вартість окремого об'єкта, а також довгострокове відчуження майна в підприємницьку діяльність інших суб'єктів господарювання (призначені для тривалого використання в процесі фінансово-господарської діяльності).
	Оборотні (поточні) активи – грошові кошти та їх еквіваленти, що не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації чи споживання протягом операційного циклу чи протягом не більше дванадцяти місяців з дати балансу.

Продовження табл. 1.3

1	2
За рівнем ліквідності	Першокласні високоліквідні активи, термін реалізації (трансформації) яких складає кілька днів без втрати балансової вартості: грошові кошти; частина дебіторської заборгованості, оплата якої відбудеться у семиденний строк; засоби підприємства, на які є підвищений попит з боку ринкової кон'юнктури.
	Високоліквідні активи, термін реалізації яких не перевищує один місяць, а реалізаційна ціна складає менш ніж 90% балансової вартості: дебіторська заборгованість, погашення якої відбудеться у тридцяти денний строк; короткострокові фінансові інвестиції (цінні папери), оборотні інші засоби підприємства, які можуть бути реалізованими за вказаним строком без значної втрати їх вартості.
	Середньо ліквідні активи, термін реалізації яких складає до шести місяців, а втрата балансової вартості не перевищує 50%. До цієї групи належить майно підприємства, реалізація якого потребує значного зниження ціни за умови існування помірного попиту з боку ринкової кон'юнктури, морального та фізичного зносу в результаті їх експлуатації: транспортні засоби, машини й устаткування, незавершене будівництво а ін.
	Низьколіквідні активи, які мають термін реалізації від шести до дванадцяти місяців, або втрата балансової вартості яких складає від 50 до 90%: майно підприємства, призначене для поточної господарської діяльності; транспортні засоби й устаткування, які для продовження їх експлуатації потребують значних капітальних вкладень; комп'ютерна і оргтехніка та ін.
	Неліквідні активи, строк реалізації яких перевищує дванадцять місяців, або реалізаційна втрата вартості становить більш ніж 90%: засоби підприємства, на які практично відсутній попит з боку ринкової кон'юнктури; майно, що підлягає списанню за ліквідаційною вартістю.
Залежно від місця використання	Активи, що використовуються всередині підприємства (основні засоби, незавершені капітальні вкладення, нематеріальні активи, готівка).
	Активи, що використовуються за межами підприємства (довгострокові фінансові вкладення, дебіторська заборгованість, короткострокові фінансові вкладення).
За формами функціонування	Матеріальні активи (характеризують активи підприємства, що мають матеріальну форму, наприклад, основні засоби, незавершені капітальні вкладення, устаткування, виробничі запаси сировини та матеріалів, запаси швидкозношуваних предметів, обсяг незавершеного виробництва).
	Нематеріальні активи (придбання підприємством прав користування окремими природними ресурсами, майном; патентні права на використання винаходів, «ноу-хау»).
	Фінансові активи (грошові активи в національній та іноземній валюті, дебіторська заборгованість у всіх її формах, коротко- та довгострокові фінансові вкладення). Біологічні активи.

Закінчення табл. 1.3

1	2
За характером фінансових джерел формування	Валові активи (сукупність майнових цінностей підприємства, які сформовані за рахунок як власного, так і позикового капіталу)
	Чисті активи (характеризують вартісну сукупність майнових цінностей підприємства, сформованих винятково за рахунок його власного капіталу)
За характером участі в різних видах діяльності	Операційні активи (основні засоби; нематеріальні активи, що обслуговують операційний процес; оборотні операційні активи).
	Інвестиційні активи (незавершені капітальні вкладення; довгострокові та короткострокові вкладення; обладнання, призначене до монтажу)
За характером володіння	Власні активи
	Орендовані (лізингові) активи
	Безоплатно отримані активи
За термінами експлуатації	Короткострокові активи – активи, призначені для використання або продажу протягом всього операційного циклу, або 12 місяців від звітної дати. Короткострокові активи представлені в грошових формах або еквіваленті, які можуть використовуватися без обмежень.
	Довгострокові активи – це активи, які утримуються на балансі більше одного операційного циклу і не можуть бути швидко конвертовані в грошову форму.
За ризиком залучення	Без ризикові активи (застосування яких не змінює ступінь ризику діяльності).
	Активи з низьким рівнем ризику (від використання яких зростає ризик, що не здійснює суттєвого впливу на результати роботи підприємства).
	Активи з нормальним рівнем ризику (мають ризик, проте підприємство здатне подолати його вплив в межах існуючих систем управління)
	Активи з високим рівнем ризику (потребують додаткових заходів страхування ризику)
	Активи з критичним ризиком (використання яких призводить до втрат)
За цінами залучення	Оптимальні активи (підвищують ефекти від експлуатації активів, забезпечують розширення виробництва та прибутковості підприємства)
	Ефективні активи (не приносять прямого ефекту від додаткового залучення активів, проте підвищують ефекти та ефективність експлуатації вже наявних активів, часто виступаючи каталізаторами ефективного управління).
	Нейтральні активи (забезпечують можливість експлуатувати наявні активи з попереднім рівнем ефективності, але без залучення яких підприємство неспроможне продовжити господарську діяльність)
	Регресивні активи (дають можливість в короткотерміновому періоді підтримати забезпечення активами, без яких функціонування підприємства неможливе, проте в перспективі призводить до зниження ефектів та господарських втрат)
	Критичні активи (забезпечують підтримання господарських операцій, проте за заміни ринкової кон'юнктури призводять до банкрутства підприємства)

Джерело: складено автором на основі[20; 44, с. 76; 50; 56; 82; 83, с. 350]

Узагальнюючи проведене дослідження відмітимо, що у вітчизняній науковій теорії і практиці виділяють безліч тлумачень терміну активи. З-поміж інших, найбільш правильним тлумаченням активів є сукупність матеріальних і нематеріальних цінностей підприємства, які мають грошову оцінку та вартість, формування і використання яких призведе до отримання економічних вигід в майбутньому й характеризується впливом факторів часу, ризику та ліквідності. В наведеному визначенні закріплені матеріально-речова та нематеріальна форма активів, а також їх належність підприємству, здатність приносити дохід в майбутньому.

Таким чином, активи можна інтерпретувати як певні економічні ресурси підприємства у формі його сукупних майнових цінностей, що у відповідному вартісному вираженні відображаються в балансі та використовуються ним в господарській діяльності з метою одержання певних економічних вигід. Така інтерпретація є простою, але, водночас, доволі чіткою і зрозумілою та повністю відображає економічну суть активів підприємства.

1.2. Організація управління активами підприємства

Основою забезпечення стабільного функціонування підприємств є зростання їхньої прибутковості, конкурентоспроможності, платоспроможності та ринкової цінності. Ці основні індикатори здатності підприємства до розвитку безпосередньо залежать від взаємоузгодженої та взаємопов'язаної діяльності усіх підрозділів підприємства, ефективність їх взаємодії може бути досягнута шляхом формування та застосування в практиці господарювання системи економічного управління підприємством.

Управління активами повинно відповідати певним вимогам, що накладають відбиток на саме управління і повинні обов'язково виконуватись на кожному етапі.

Управління активами підприємства – це складний процес, який полягає у правильному формуванні та використанні активів за їх обсягом, складом, структурою із врахуванням впливу на них численних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Активи підприємства є насамперед інвестованим у виробництво капіталом. Дослідження історичної еволюції категорії «капітал» дозволяє виділити три основні підходи до його формування. Відповідно до першого підходу, капітал визначається як грошовий фактор, а гроші – основний чинник виробництва. Згідно з другим підходом, який виражає матеріально-речове трактування, капітал – це цінності й послуги, з участю яких створюється новий дохід. Третій підхід представляє капітал як виробничі відносини, які витікають з монополізації власності на засоби виробництва в руках підприємців. На основі вивчених підходів узагальнене визначення капіталу представлено як блага, які створюються новою працею та використовуються для виробництва товарів та послуг, що здатні приносити дохід [3, с. 18].

Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства [29, с. 259]. Таким чином, управління капіталом – це вплив суб'єкта ринку (підприємства) на об'єкт управління (капітал) з метою ефективного та оптимального використання цього об'єкта для ведення господарської діяльності суб'єкта.

Головна мета управління активами нерозривно пов'язана з головною ціллю фінансового управління у цілому, яку сучасна економічна теорія визначає як забезпечення максимізації добробуту власників підприємства, що отримує конкретне вираження у максимізації ринкової вартості підприємства [81, с. 40]. Така ціль дає змогу враховувати чинники часу, доходності і ризику, інтереси власників підприємства. Отже, забезпечення максимізації добробуту власників у поточному та перспективному періодах застосовано як головну мету й до

управління активами, яке на сучасному етапі повинно бути побудоване на принципах стратегічного управління.

У зарубіжній господарській практиці управління активами є розвинутою сферою, що має власну теоретичну основу, витоки якої простежуються ще з XIX ст., табл. 1.4.

Таблиця 1.4

Еволюція теорії і практики управління активами

Управлінська концепція	Короткий зміст (по відношенню до активів)	Пріоритетні активи (домінанти)
Управління виробництвом (XIX ст.)	Основні управлінські акценти – на виробництво, а отже, на операційні активи підприємства. Рішення по активах орієнтувалися на дотримання технологій виробництва, збільшення продуктивності активів, економію на експлуатації машин і механізмів, пошук дешевих джерел сировини та матеріалів	Матеріальні активи
Управління підприємством як закритою системою (20-ті роки XX ст.)	Формування функціональних підсистем (фінанси, виробництво, збут, кадри). Підвищення значимості грошей, цінних паперів. Ускладнення рішень у сфері управління активами, поява концепцій, пов'язаних із здійсненням інвестицій в активи, їх фінансуванням та забезпеченням розширеного відтворення	Перенесення акцентів на фінансові активи
Управління бізнесом як відкритою системою (після Другої світової війни)	Формування активів, конкурентоспроможних у ринковому середовищі за складом і структурою. Упровадження стратегічних рішень в управління бізнесом у цілому й активами зокрема для підвищення адаптаційних можливостей підприємства в мінливому зовнішньому середовищі. Підвищення ролі інформації у прийнятті управлінських рішень	Акцент на нематеріальних активах, людському капіталі, правах на інтелектуальну власність
Ідеологія вартісного управління (60–80-ті роки XX ст.)	Підвищення корпоративної вартості. Створення довгострокових стратегій розвитку, включаючи стратегії формування й управління активами. Удосконалення обліку та звітності щодо активів. Підвищення фінансової прозорості	Нарощування сукупних активів
Концепція капіталізації (друга половина XX ст.)	Зростання ролі і значення довгострокового капіталу, який представлений в активах балансу необоротними активами, а в пасивах – власним капіталом та довгостроковими зобов'язаннями і забезпеченнями. Нарощування активів довгострокового характеру	Нарощування необоротних активів передусім за рахунок нематеріальних активів, включаючи бренд
Концепція економічного росту (друга половина XX ст. – початок	Макроекономічний ріст за рахунок зростання економічних агентів	Ріст чинників виробництва в поєднанні з трансфертами ззовні (інноваційних, освітніх,

XXI ст.)		соціальних та інших детермінантів росту)
----------	--	--

Джерело: складено автором на основі[21; 26; 37]

Ефективність господарської діяльності підприємства значною мірою залежить від рівня розвитку та вдосконалення системи управління активами. Управління активами суб'єктів господарювання тісно пов'язане із прийняттям управлінських рішень, оскільки їх величина і динаміка є важливими критеріями для встановлення їх оптимальності. Активи завжди є необхідним атрибутом господарської діяльності підприємства – з моменту його створення до ліквідації чи реорганізації. Водночас, управління активами передбачає вплив на їх обсяг і структуру, а також джерела фінансування з метою підвищення ефективності їх використання та раціоналізації. Налагоджений механізм управління активами передбачає, зокрема:

- чітку постановку цілей і завдань управління активами, а також контроль за їх дотриманням у плановому періоді;
- удосконалення методики визначення і економічного аналізу ефективності використання всіх видів активів;
- розроблення напрямів оптимізації процесу управління активами, а також їх аналізу і впровадження;
- використання у процесі управління активами економічних методів та моделей, зокрема під час аналізу і планування;
- розроблення методики оперативного управління високоліквідними обіговими активами;
- розроблення загальної стратегії управління активами;
- орієнтацію на використання внутрішніх важелів впливу на процес управління активами [29].

Управління активами підприємства скероване на вирішення таких основних завдань:

- формування достатнього обсягу фінансових ресурсів, що забезпечить необхідні темпи економічного розвитку підприємства;

- оптимізація розподілу сформованого капіталу за видами діяльності та напрямками використання;
- забезпечення умов досягнення максимальної дохідності активів при запланованому рівні фінансового ризику;
- забезпечення мінімізації фінансових ризиків, пов'язаних з використанням активів, при запланованому рівні їх дохідності;
- забезпечення постійної фінансової рівноваги підприємства у процесі його розвитку;
- забезпечення достатньої фінансової гнучкості підприємства;
- оптимізація оборотності активів;
- забезпечення своєчасного реінвестування доходів [37].

Ефективність системи управління активами підприємства, зокрема їх формування та використання, набувають особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення фінансової політики підприємства потрібно вибрати таку структуру активів, яка при найнижчій вартості капіталу дасть можливість збільшити ринкову вартість економічної одиниці. Оптимальною є така структура активів, яка дасть змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, що сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів на прийнятних умовах.

Структуру активів підприємства необхідно безпосередньо пов'язувати з мобілізацією капіталу, оскільки це взаємопов'язані та невіддільні категорії. Тобто, можна стверджувати, що управління активами підприємства в значній мірі є управлінням його капіталом, оскільки сформований капітал підприємства завжди інвестується надалі в його активи.

З позиції фінансової політики підприємства, існують такі базові стратегії управління капіталом [59]:

- консервативна (мета – отримання дохідності вищої, ніж за банківськими депозитами за значно менших ризиків, ніж на фінансовому ринку);

- збалансована (де очікується отримання дохідності, що порівнюється з середньо ринковою за найліквіднішими фінансовими інструментами, але з меншим ризиком);
- ризикова (де метою є отримання максимального приросту активів);
- індексна (призначена для потенційних інвесторів, які ставлять за мету одержання інвестиційного доходу з інвестиційного портфеля фінансових інструментів, сформованого на основі індексу).

Загалом, політика управління активами підприємства включає управління оборотними і необоротними активами. Головним в управлінні необоротними активами є їх своєчасне оновлення та підвищення ефективності використання. Головним в управлінні оборотними активами є забезпечення безперебійності виробничого процесу, прискорення оборотності активів, забезпечення ліквідності оборотних активів, підвищення рентабельності оборотних активів та мінімізація ризиків і втрат.

В сучасних умовах підприємствам необхідно проводити більш ефективну політику з управління активами, їх складом і структурою, а особливо збільшити рентабельність операційних необоротних активів за рахунок підвищення середньої вартості операційних необоротних активів та збільшити період їх обороту. Стосовно підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства потрібно скорочувати тривалість операційного циклу за рахунок прискорення оборотності запасів та готової продукції.

Ефективне управління необоротними активами підприємства передбачає наступне [28]:

- оптимізацію складу і структури основних засобів підприємства;
- покращення технічного стану основних засобів шляхом введення в експлуатацію нового обладнання й устаткування, проведення реконструкції та модернізації застарілого устаткування, що забезпечить швидке оновлення активної частини основних виробничих засобів;
- обрання альтернативних джерел фінансування основних засобів, які найбільш вигідні для підприємства;

- підвищення фондівддачі шляхом освоєння нових потужностей;
- обрання оптимальних методів нарахування амортизації, які сприятимуть реалізації економічної та науково-технічної стратегії підприємства;
- придбання основних засобів за схемою фінансового лізингу, яка має переваги у порівнянні з банківським кредитом.

Для забезпечення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно здійснити наступне [41]:

- оптимізувати склад та структуру оборотних активів за допомогою прискорення їх оборотності в цілому та окремих їх елементів зокрема;
- оптимізувати розмір грошових коштів шляхом проведення постійного контролю за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також через забезпечення відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які, при необхідності, можуть швидко трансформуватись у грошові кошти, дасть можливість підтримувати на належному рівні платоспроможність підприємства;
- оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів;
- оптимізувати структуру товарів шляхом скорочення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність і належний рівень попиту;
- оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків, тощо;
- скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості й некритичного сповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;
- підвищити рівень рентабельності підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій.

Управління активами підприємства відіграє важливу роль в господарській діяльності підприємства, оскільки від прийняття ефективних управлінських рішень керівництва стосовно активів підприємства залежить його подальша діяльність та конкурентоспроможність [65].

Процес управління активами підприємства ускладнюється частою зміною умов, в яких воно функціонує, необхідністю оперативного прийняття рішень. Нестабільність податкового законодавства, наслідки фінансової кризи, низька платіжна дисципліна зумовлюють істотну недостатність оборотного капіталу у підприємств, що в багатьох випадках може призвести до їх банкрутства.

Особливості складу і структури активів підприємств передбачають також специфіку формування капіталу. Капітал підприємств завжди пов'язаний з його виробничо-господарською діяльністю, що обумовлено особливостями його діяльності та безпосередньо залежить від сфери здійснення підприємництва, специфіки організації виробничо-господарської структури, тощо.

1.3. Методичні засади оцінки ефективності управління активами підприємства

У сучасних умовах здійснення господарської діяльності підприємства зацікавлені в належному стані та відповідній структурі активів для отримання найбільшого економічного ефекту. Проблема в досягненні раціональної структури активів підприємств вимагає ретельнішого вивчення співвідношення оборотних та необоротних активів. Значної уваги потребує здійснення аналізу ефективності використання основних засобів із метою виявлення резервів підвищення виробничої потужності діяльності.

Основою здійснення господарської діяльності кожного підприємства є активи. Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», активи – ресурси, контрольовані підприємством у результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигід у майбутньому [11].

Аналіз стану активів є важливою для підприємств будь-якої форми власності і умов господарювання і за останній час вона стала особливо актуальною. Тому, методика оцінки стану активів повинна відповідати поставленій меті та включати відповідні інструменти.

Інформаційною базою при проведенні оцінки стану активів підприємства слугують наступні джерела інформації: форма №2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» та форма №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)». Розроблена нами структурно-логічна схема проведення оцінки стану активів підприємства, рис. 1.3.

Рис. 1.3. Структурно-логічна схема методики проведення оцінки стану активів підприємства

Джерело: складено автором на основі[4]

Варто відмітити, що саме IV етап посідає ключове місце в схемі проведення оцінки ефективності формування і використання прибутку підприємства. Отже, зупинимось більш детально на кожній зі стадій IV етапу проведення оцінки ефективності формування і використання прибутку, рис. 1.4.

Зазначена модель проведення аналітичних робіт з оцінки стану активів підприємства, рис. 1.4, на нашу думку, дозволить максимально повно не тільки проаналізувати стан та ефективність управління активами, але і оцінити вплив можливих факторів на його ефективність.

Зупинимось більш детально на кожній стадії моделі оцінки стану активів підприємства: – процес дослідження основних показників діяльності підприємства дасть можливість судити про загальний стан підприємства, виявити позитивні і негативні сторони в його діяльності, вузькі місця;

– аналіз стану та динаміки активів підприємства основною метою вбачає дослідження динаміки за два останні роки в цілому та за окремими складовими;

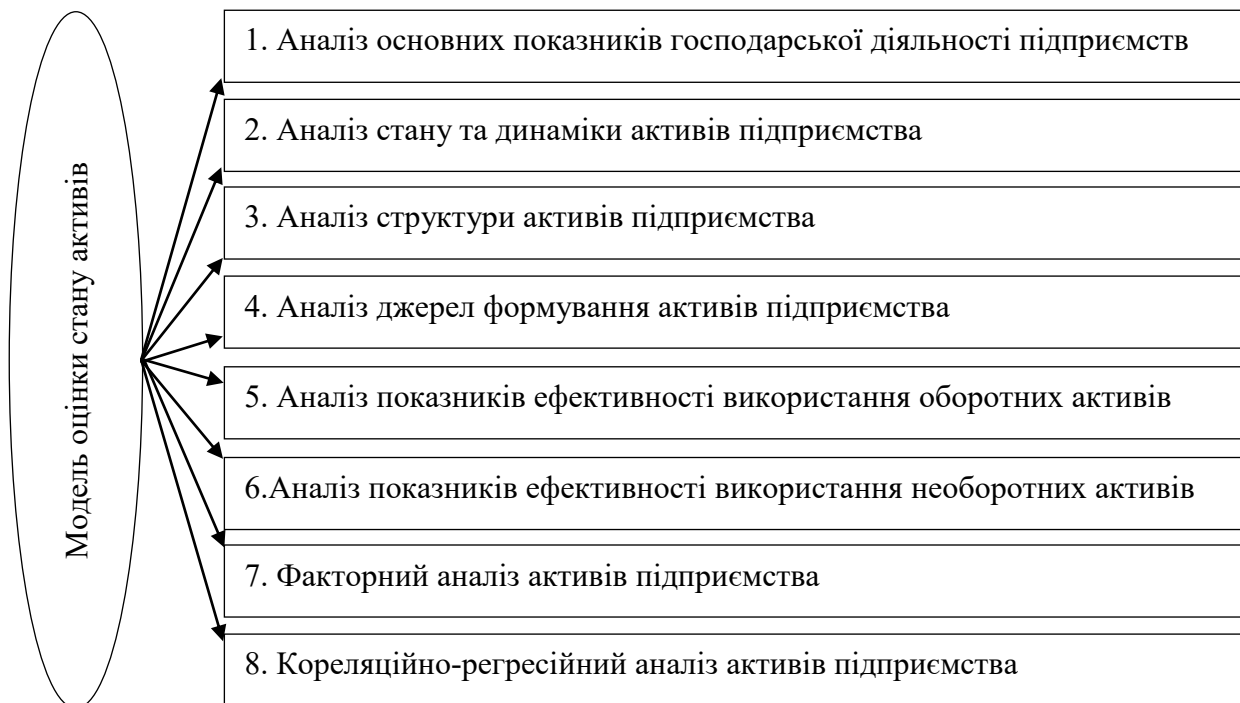

Рис.1.4. Модель процесу оцінки стану активів підприємства

Джерело: складено автором на основі[4]

–аналіз структури активів підприємства вбачає здійснення оцінки фактичних значень структури за дослідження динаміки їх зміни;

– аналіз джерел формування активів підприємства передбачає виявлення всіх джерел, за рахунок яких формуються активи підприємства та оцінці розміру кожного;

– аналіз показників ефективності використання оборотних активів передбачає здійснення оцінки за досліджувані роки та динаміку їх зміни, визначення інтегрального показника ефективності;

– аналіз показників ефективності використання необоротних активів передбачає здійснення оцінки за досліджувані роки та динаміку їх зміни, визначення інтегрального показника ефективності;

– факторний аналіз активів підприємства. основною метою факторного аналізу активів підприємства є обґрунтуванню резервів підвищення ефективності його формування;

– кореляційно-регресійний аналіз активів підприємства представляє собою побудову та аналіз економіко-математичної моделі у вигляді рівняння регресії (рівняння кореляційного зв'язку), що виражає залежність результативної ознаки, тобто активів від однієї або кількох ознак-факторів і дає оцінку міри щільності зв'язку.

Можна виділити такі методики факторного аналізу для оцінки впливу факторів на активи підприємства [74, с.128-139]:

– метод ланцюгових підстановок;

– метод абсолютних різниць;

– метод відносних різниць;

– індексний метод;

– інтегральний метод;

– метод пропорційного ділення;

– метод часткової участі;

– логарифмічний метод.

Оцінка активів підприємства ґрунтується на ефективності за основними складовими, зокрема оцінка ефективності необоротних та оборотних активів. Показники, що характеризують стан і рівень забезпеченості основними засобами, табл. 1.5.

Таблиця 1.5

Показники, що характеризують стан і рівень забезпеченості основними засобами

Показники	Формула розрахунку	Умовні позначення
Коефіцієнт оновлення (K_o)	$K_o = \frac{\Phi_{\text{вв}}}{\Phi_{\text{к}}}$	$\Phi_{\text{вв}}$ – вартість основних засобів, що знову надійшли за звітний період; $\Phi_{\text{к}}$ – вартість на кінець періоду
Коефіцієнт вибуття ($K_{\text{виб}}$)	$K_{\text{виб}} = \frac{\Phi_{\text{виб}}}{\Phi_{\text{поч}}}$	$\Phi_{\text{виб}}$ – вартість вибувчих за звітний період основних засобів; $\Phi_{\text{поч}}$ – вартість на початок періоду
Коефіцієнт приросту ($K_{\text{пр}}$)	$K_{\text{пр}} = \frac{\Phi_{\text{пр}}}{\Phi_{\text{поч}}}$	$\Phi_{\text{пр}}$ – вартість приросту основних засобів; $\Phi_{\text{поч}}$ – вартість на початок періоду
Коефіцієнт відтворення основних засобів ($K_{\text{відтв}}$)	$K_{\text{відтв}} = \frac{KB}{\Phi_{\text{вв}}}$	KB – сума капітальних вкладень; $\Phi_{\text{вв}}$ – вартість основних засобів, що знову надійшли за звітний період
Коефіцієнт інтенсивного оновлення ($K_{\text{інт}}$)	$K_{\text{інт}} = \frac{\Phi_{\text{виб}}}{\Phi_{\text{вв}}}$	$\Phi_{\text{виб}}$ – вартість вибувчих за звітний період основних засобів; $\Phi_{\text{вв}}$ – вартість вибувчих за звітний період основних засобів;
Коефіцієнт оптимальності вибуття основних засобів ($K_{\text{опт.виб}}$)	$K_{\text{опт.виб.}} = \frac{\Phi_{\text{виб.факт}}}{\Phi_{\text{виб.норм}}}$	$\Phi_{\text{виб.факт}}$ – вартість фактично вибувчих за звітний період основних засобів; $\Phi_{\text{виб.норм.}}$ – нормативна вартість вибувчих за звітний період основних засобів
Коефіцієнт зносу (K_z)	$K_z = \frac{З}{\Phi_{\text{п}}}$	$З$ – сума зносу; $\Phi_{\text{п}}$ – первісна вартість основних засобів
Коефіцієнт придатності ($K_{\text{п}}$)	$K_{\text{п}} = \frac{\Phi_{\text{зал}}}{\Phi_{\text{п}}} = 1 - K_z$	$\Phi_{\text{зал}}$ – залишкова вартість основних засобів
Фондооснащеність ($\Phi_{\text{осн}}$)	$\Phi_{\text{осн}} = \frac{\Phi_{\text{ср}}}{Ч}$	$\Phi_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість основних засобів; $Ч$ – чисельність робітників підприємства
Фондоозброєність ($\Phi_{\text{озб}}$)	$K_{\text{озб}} = \frac{\Phi_{\text{факт}}}{Ч_{\text{вир}}}$	$\Phi_{\text{факт}}$ – середньорічна вартість активних основних засобів; $Ч_{\text{вир}}$ – чисельність виробничих робітників підприємства.

Джерело: складено автором на основі[4; 11]

Показники, що характеризують ефективність використання основних засобів, табл. 1.6.

Показники ефективності використання оборотних активів, табл. 1.7.
Зазначена система показників дасть можливість оцінити стан, структуру та

ефективність використання активів підприємства в цілому та за окремими складовими, що дасть можливість більш ефективного управління ними.

Таблиця 1.6

Показники, що характеризують ефективність використання основних засобів

Показники	Формула розрахунку	Умовні позначення
1	2	3
Фондовіддача (Фв)	$\Phi_{\text{в}} = \frac{В_{\text{рч}}}{\Phi_{\text{ср}}}$	В _{рч} – чиста виручка від реалізації продукції (робіт, послуг); $\Phi_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість основних засобів.
Фондоємність (Фє)	$\Phi_{\text{є}} = \frac{\Phi_{\text{ср}}}{В_{\text{рч}}}$ $\Phi_{\text{є}} = \frac{1}{\Phi_{\text{в}}}$	В _{рч} – чиста виручка від реалізації продукції (робіт, послуг); $\Phi_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість основних засобів
Рентабельність основних засобів (Рф)	$Р_{\text{ф}} = \frac{\Pi_{\text{ч}}}{\Phi_{\text{ср}}}$	П _ч – чистий прибуток підприємства
Інтегральний показник використання основних засобів (Іінтегр)	$І_{\text{інтг}} = \sqrt{І_{\text{фo}} \times І_{\text{рф}}}$	І _{фo} – індекс фондовіддачі основних засобів; І _{рф} – індекс рентабельності основних засобів.

Джерело: складено автором на основі[4; 11]

Основна мета проведення аналізу ефективності управління активами полягає у здійсненні комплексної оцінки, за результатами можна визначити ефективність управління активами та вчасно відреагувати на зміни в управлінні підприємством [39].

Таблиця 1.7

Показники ефективності використання оборотних активів

Показники	Формула розрахунку	Умовні позначення
1	2	3
Рентабельність оборотних активів (Роа)	$Р_{\text{оa}} = \frac{\Pi}{\text{OA}} \times 100$	П – прибуток підприємства за аналізований період; ОА – середньорічний залишок оборотних активів в аналізованому періоді.
Коефіцієнт фондовіддачі оборотних активів (Кфв)	$К_{\text{фв}} = \frac{В_{\text{р}}}{\text{OA}} \times 100$ $К_{\text{фв}} = \frac{T}{\text{OA}} \times 100$	В _р – виручка від реалізації продукції, робіт, послуг; Т – товарообіг; ОА – середнього залишку оборотних активів.
Коефіцієнт фондоємності (завантаження) засобів в обороті (Кз)	$К_{\text{з}} = \frac{\text{OA}}{В_{\text{р}}} \times 100$ $К_{\text{фв}} = \frac{\text{OA}}{T} \times 100$	
Коефіцієнт оборотності	$К_{\text{об}} = \frac{D}{t} = \frac{В_{\text{р}}}{\text{OA}}$	Д – кількість днів аналізованого періоду; t – тривалість одного обороту в днях.

оборотних активів (Коб)		
Тривалість одного обороту в днях (t)	$t = \frac{OA \times D}{Bp}$ $t = \frac{OA}{Bрсд}$	Д – число днів в періоді, що аналізується; Bрсд – середньоденна виручка від реалізації продукції, робіт, услуг.

Продовження табл. 1.7

1	2	3
Величина вивільнених або додатково залучених оборотних активів	$\sum \text{вив. OA}$ $= Bрсд (t\phi - t_{пл})$ $= +\text{вивільнені або}$ $- \text{заморожені}$	

Джерело: складено автором на основі [4; 11]

Аналіз ефективності управління активами в межах підприємства містить шість етапів.

1 етап. Аналіз стану управління активами – передбачає аналіз політики управління оборотними та необоротними активами на основі фінансової звітності підприємства. На цьому етапі аналізу підлягають показники стану та ефективності управління активами, зокрема показники майнового стану, ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності. Доцільним також є горизонтальний і вертикальний аналіз активів балансу для визначення структури та структурних зрушень активів і пасивів балансу підприємства й забезпечення аналізу ефективності управління активами підприємства. За результатами аналізу формують відповідний висновок про стан та ефективність управління активами підприємства.

2 етап. Визначення ефективності управління активами – передбачає розрахунок інтегрального показника ефективності управління як середню геометричну із залучених до аналізу відносних показників системи оцінювання [22; 30]:

$$S = \sqrt[n]{A_1 \times A_2 \times A_3 \times \dots \times A_n} \quad (1.1.)$$

де $A_1, A_2, A_3, \dots, A_n$ – показники, що рекомендовані до аналізу при здійсненні аналізу ефективності управління за кожною з підсистем показників.

Результати проведеного дослідження дають можливість зробити висновки, що питання аналізу стану активів підприємства відіграє дуже важливе значення, оскільки саме від ефективності використання матеріальних та фінансових

ресурсів, які як життєво важлива система забезпечують розвиток підприємства залежать ефективність діяльності підприємства.

3 етап. Аналіз результатів розрахунку показників ефективності управління активами – передбачає визначення рівня ефективності управління підприємства та формулювання відповідних висновків. Якщо рівень ефективності задовольняє менеджмент підприємства, то аналіз завершують. Якщо результат розрахунку незадовільний – переходять до наступного етапу.

4 етап. Аналіз чинників, які вплинули на результат аналізу ефективності управління активами – передбачає визначення чинників, які здійснюють вплив на систему показників оцінки. При цьому аналізують, наскільки визначальними та зіставними щодо ефективності управління активами є відібрані система показників.

5 етап. Надання рекомендацій щодо вдосконалення аналізу та підвищення ефективності управління активами підприємства – передбачає складання переліку обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення аналізу показників та підвищення ефективності управління активами підприємства.

6 етап. Контроль за виконанням рекомендацій.

Отже, аналіз ефективності управління активами передбачає здійснення її комплексної оцінки, за результатами якої можна визначити ефективність управління активами та вчасно відкоригувати політику управління підприємством. Процес оцінки ефективності управління активами в межах підприємства здійснюється в логічній послідовності й містить шість етапів: аналіз стану управління активами; визначення ефективності управління активами; аналіз результатів розрахунку показників ефективності управління активами; аналіз чинників, які вплинули на результат аналізу ефективності управління активами; надання рекомендацій щодо вдосконалення аналізу та підвищення ефективності управління активами підприємства; контроль за виконанням рекомендацій.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин в сфері управління активами підприємства

Складність управління підприємствами, зростання технологічного оснащення і загострення конкурентної боротьби пов'язані з появою для підприємств нових ризиків, що підвищує вимоги до якості управління. Ефективне керівництво підприємницької структурою в сучасних умовах неможливо без нормативно-правового та інформаційного забезпечення його діяльності. Головним завданням якого є своєчасне надання достовірної, необхідної і достатньої інформації фахівцям, експертам і керівникам для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Від точності одержуваних у процесі аналізу результатів залежить правильність та адекватність прийняття управлінських рішень, тому застосування нормативно-правового та інформаційного забезпечення діяльності підприємства впливає на ефективність його діяльності.

Роль нормативно-правового та інформаційного ресурсу в управлінні активами підприємства полягає не тільки в правовій а й в інформаційній підтримці аналізу та в нових можливостях управління. Слід відзначити недостатню кількість розробок щодо інформаційного забезпечення діяльності підприємств. Тому однією з найважливіших управлінських завдань на підприємстві постає створення раціонально організованого потоку інформації [25].

Особливо актуальною ця проблема є на рівні управління активами підприємств. Щодо нормативно-правового забезпечення в сфері забезпечення управління активами, то є закон згідно якого все має відбуватися, а ось найбільш відомою інформаційною системою, що забезпечує потреби керівництва, є управлінська обліково-аналітична система. Інформація, що отримується при використанні цієї системи, відображає можливості виробництва, з урахуванням фінансових можливостей суб'єкта господарювання. Формування обліково-аналітичної системи – це створення наскрізної економічної системи за допомогою відповідного довідково-інформаційного фонду на основі баз даних, що

використовується для формування системи аналітичних показників-інструментів вироблення оперативних, тактичних і стратегічних управлінських рішень.

В процесі господарської діяльності активи безперервно і послідовно змінюються. Грошова форма активів підприємства перетворюється в матеріальну, яка при здійсненні технологічного процесу господарської діяльності матеріалізується у готову продукцію або товар для покупців, які відповідно реалізуються, суб'єкт господарювання через систему розрахунків отримує виручку і відшкодовує (повністю, частково) витрачені виробничі запаси та інші спожиті ресурси й формує фінансовий результат [73, с. 226].

Важливим напрямком управління активами є управління процесом їх формування, використання та відтворення, причому, забезпеченню оптимальності їх складу та структури належить чільне місце. Від раціональності їх розміщення та ефективності використання у великій мірі залежить успіх підприємства. Тому, в процесі аналізу потрібно звернути увагу, насамперед, на склад і структуру активів, розміщення їх у сфері виробництва і обігу, ефективність використання, а також розглянути окремі групи активів, що здійснюють найбільш істотний вплив на платоспроможність і фінансову стійкість підприємства.

Основним джерелом інформації для аналізу складу та структури активів є форма фінансової звітності №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», методичні засади складання якої регулюється нормативним документом – НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [14]. У чинній формі балансу усі статті згруповано за їх економічним змістом у трьох розділах активу та чотирьох розділах пасиву, які мають відповідну назву.

Структура активів вивчається за їх розміщенням у сферах нематеріальних активів, незавершених капітальних інвестицій, основних засобів, довгострокових біологічних активів, довгострокових фінансових інвестицій, довгостроковій дебіторській заборгованості, відстрочених податкових активів, інших необоротних активів, виробничих запасів, розрахунків (векселі одержані, дебіторська заборгованість, витрати майбутніх періодів) і запасу грошових коштів (готівкові і безготівкові кошти).

Обсяги розміщення активів у кожній сфері залежать від виду економічної діяльності підприємств та їх технологічного процесу. Так, для підприємств з матеріальним виробництвом потрібні значні залишки виробничих запасів, для підприємств із тривалим технологічним процесом – незавершеного виробництва і готової продукції, на торгівельних підприємствах – товарів [65].

Зокрема, Чорна О.М., Мацнєва О.О. відзначають, що для одержання узагальнених даних про стан та використання господарських засобів їх об'єднують в групи та розділи і слід відрізняти три способи групування господарських засобів та джерел їх утворення, які відображаються у різних статтях Балансу:

- перший – за функціональною роллю господарських засобів (активів) та порядком утворення й цільовим призначенням (пасив);
- другий – за способом перенесення вартості засобів виробництва на продукт, у створенні якого вони брали участь, а джерел – за формами утворення і цільовим призначенням;
- третій – за цільовим призначенням засобів господарювання і джерел їх утворення.

Групування статей Балансу за першим способом відбувається для отримання даних про обсяг ресурсів підприємства в цілому з виокремленням закріплених за сферою виробництва засобів праці, предметів праці; сферою обігу – предметів обігу, коштів у розрахунках; невиробничою сферою – засобів довгострокового споживання, засобів короткострокового споживання [78, с. 49-51].

Вважаємо, що в балансі підприємства повинна формуватися інформація про: структуру капіталу (аспект фінансування); структуру майна для отримання інформації про кредитоспроможність (аспект інвестування); взаємозв'язок структури капіталу і майна, що характеризуватиме платоспроможність підприємства.

Ще одним нормативно-правовим та інформаційним джерелом управління активами є стандартизовані Примітки до річної фінансової звітності відображається інформація щодо вартості, за якою основні засоби відображені в

балансі; вартості та суми зносу на початок звітного року; суми зміни вартості та зносу основних засобів у результаті переоцінки; вартості та суми зносу основних засобів, які вибули; суми нарахованої амортизації; суми втрат від зменшення корисності; інших змін вартості та суми зносу основних засобів; вартості та суми зносу на кінець звітного року; первісної (переоціненої) вартості одержаних за фінансовою орендою основних засобів та суми їх зносу; первісної (переоціненої) вартості переданих в оперативну оренду основних засобів та суми їх зносу.

У Примітках до річної фінансової звітності щодо основних засобів також наводиться така інформація[58]:

- 1) вартість основних засобів, щодо яких існує обмеження прав власності, та сума їх зносу;
- 2) вартість переданих у заставу основних засобів;
- 3) сума капітальних вкладень на придбання (виготовлення) і будівництво основних засобів та інших необоротних матеріальних активів;
- 4) сума використаних амортизаційних відрахувань на будівництво об'єктів, придбання (виготовлення) та поліпшення основних засобів;
- 5) залишкова вартість основних засобів, що тимчасово не використовуються (знаходяться на консервації, реконструкції тощо);
- 6) первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватися в господарській діяльності;
- 7) залишкова вартість основних засобів, вилучених з експлуатації для продажу;
- 8) основні засоби орендованих цілісних майнових комплексів;
- 9) первісна (переоцінена) вартість основних засобів, призначених для продажу;
- 10) залишкова вартість основних засобів, утрачених внаслідок надзвичайних подій;
- 11) первісна вартість основних засобів, придбаних за рахунок цільового фінансування;
- 12) вартість основних засобів, що взяті в операційну оренду;

13) вартість інвестиційної нерухомості, оціненої за справедливою вартістю.

Згідно з пунктом 36 та пунктом 38 П(С)БО 7 «Основні засоби», затвердженого Наказом Міністерства фінансів України від 27 квітня 2000 року № 92 зі змінами та доповненнями у Примітках до річної фінансової звітності, окрім вищезазначеного, повинна наводитися інформація стосовно методів нарахування амортизації, діапазону строків корисного використання об'єктів основних засобів, а також зміни розміру капіталу у дооцінках в результаті переоцінки основних засобів. Слід зазначити, що МСБО 16 «Основні засоби» також рекомендує відображати у фінансовій звітності інформацію щодо переоцінок об'єктів основних засобів [46; 65].

Детальна інформація про нематеріальні активи, що підлягає розкриттю, наводиться в Примітках до річної фінансової звітності в розділі I «Нематеріальні активи», розділі III «Капітальні інвестиції» та розділі XIII «Використання амортизаційних відрахувань».

В Примітках до річної фінансової звітності наводиться така інформація щодо нематеріальних активів: первісна (або переоціненою вартістю) та накопичена амортизація нематеріальних активів; надходження за звітний рік (тобто інформація про придбання або отримання в результаті розробки нематеріальних активів); сума змін первісної (переоціненої) вартості та накопиченої амортизації нематеріальних активів в результаті переоцінки (тобто сума дооцінки або уцінки); первісна (переоцінена) вартість та сума накопиченої амортизації вибулих нематеріальних активів за звітний період; сума нарахованої амортизації за звітний рік; сума втрат від зменшення корисності; інші зміни первісної (переоціненої) вартості та суми накопиченої амортизації нематеріальних активів (наприклад, внаслідок відновлення корисності об'єктів нематеріальних активів); про вартість та суму накопиченої амортизації на кінець звітного року; про вартість нематеріальних активів, щодо яких існує обмеження права власності, а також про суму накопиченої амортизації таких активів; про вартість нематеріальних активів, оформлених у заставу, створених підприємством та/або отриманих за рахунок цільових асигнувань; сума капітальних вкладень на придбання (створення)

нематеріальних активів; сума використаних амортизаційних відрахувань на придбання (створення) нематеріальних активів [58].

Відповідно до пункту 36 та пункту 37 П(С) БО 8 «Нематеріальні активи», крім вищезазначеної інформації, повинні надаватися дані про методи нарахування амортизації, діапазон строків корисного використання нематеріальних активів та строк корисного використання, що їм залишився, причини визнання невизначеним строку корисного використання нематеріальних активів [43].

Довгостроковим фінансовим інвестиціям у Примітках до річної фінансової звітності належить розділ IX «Фінансові інвестиції» [58].

Довгостроковим біологічним активам присвячено частину розділу XIV «Біологічні активи» Приміток до річної фінансової звітності [58]. У цьому ж розділі надається інформація щодо поточних біологічних активів.

Відповідно до складу згідно НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», оборотні активи, що групуються у II розділі балансу (звіту про фінансовий стан), поділяються на запаси, поточні біологічні активи, дебіторську заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги, дебіторську заборгованість за розрахунками: за виданими авансами; з бюджетом (у тому числі з податку на прибуток); іншу поточну дебіторську заборгованість, поточні фінансові інвестиції, гроші та їх еквіваленти, витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи [14]. Цей документ у 2015 році частково змінив склад оборотних активів, включивши до них витрати майбутніх періодів.

В складі оборотних активів є запаси. Вони включають виробничі запаси (запаси матеріалів, сировини, палива, тощо), незавершене виробництво, готову продукцію на складі. Інформація щодо запасів наводиться в ф. 1 «Баланс». Порядок подання інформації щодо запасів в фінансовій звітності регламентується П(С)БО 9 «Запаси» [16] і МСБО 2 «Запаси» [15].

Запаси на дату складання фінансової звітності оцінюються за найменшою з двох величин: собівартістю чи чистою вартістю реалізації. Чиста вартість реалізації в МСБО 2 «Запаси» визначається таким чином: «це попередньо оцінена ціна продажу у звичайному ході бізнесу мінус попередньо оцінені витрати на

завершення та попередньо оцінені витрати необхідні для здійснення продажу» [15].

В Міжнародних стандартах немає окремого стандарту, що стосується дебіторської заборгованості. Дебіторська заборгованість відноситься до фінансових інструментів, тому питання подання в фінансовій звітності інформації щодо дебіторської заборгованості розглядаються в МСФЗ 9 «Фінансові інструменти». В П(С)БО10 і в міжнародних стандартах визначено рекомендації по порядку розрахунку суми резервів під дебіторську заборгованість. Суттєво збільшується інформативність фінансової звітності за рахунок розкриття інформації про дебіторську заборгованість у примітках до фінансової звітності [72].

Таким чином, наразі існує цілий пакет нормативно-правового та інформаційного забезпечення в сфері формування, управління, використання, обліку та контролю активів підприємства, що у своїй сукупності є взаємодоповнюючим та комплексним інструментом управління.

Висновки до розділу 1

1. Проаналізувавши підходи сучасних вчених теоретиків та практиків до сутнісного наповнення нами встановлено, що активи можна це певні економічні ресурси підприємства у формі його сукупних майнових цінностей, що у відповідному вартісному вираженні відображаються в балансі та використовуються ним в господарській діяльності з метою одержання певних економічних вигід. Така інтерпретація є простою, але, водночас, доволі чіткою і зрозумілою та повністю відображає економічну суть активів підприємства.

2. Управління активами підприємства – це складний процес, який полягає у правильному формуванні та використанні активів за їх обсягом, складом, структурою із врахуванням впливу на них численних факторів внутрішнього та зовнішнього середовища.

Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства. Головною метою управління активами є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства, що отримує конкретне вираження у максимізації ринкової вартості підприємства. Така ціль дає змогу враховувати чинники часу, доходності і ризику, інтереси власників підприємства.

3. Аналіз ефективності управління активами передбачає здійснення її комплексної оцінки, за результатами якої можна визначити ефективність управління активами та вчасно відкоригувати політику управління підприємством. Процес оцінки ефективності управління активами в межах підприємства здійснюється в логічній послідовності й містить шість етапів: аналіз стану управління активами; визначення ефективності управління активами; аналіз результатів розрахунку показників ефективності управління активами; аналіз чинників, які вплинули на результат аналізу ефективності управління активами; надання рекомендацій щодо вдосконалення аналізу та підвищення ефективності управління активами підприємства; контроль за виконанням рекомендацій.

4. Здійснивши аналіз нормативно правового та інформаційного забезпечення в сфері ефективності управління активами підприємств нами встановлено, що наразі існує цілий пакет нормативно-правового та інформаційного забезпечення в сфері формування, управління, використання, обліку та контролю активів підприємства, що у своїй сукупності є взаємодоповнюючим та комплексним інструментом управління.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА РІВНЯ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТОВ «ВЕРТОКИЇВКА»

2.1. Організаційно-управлінський аналіз діяльності підприємства

Дослідження за обраною темою проводилось на базі Товариства з обмеженою відповідальністю «Вертокиївка» з юридичною адресою: 12450, Житомирська область, Житомирський район, с.Вертокиївка, вул. Злагоди, 5. Господарство займається вирощуванням продукції рослинництва, а саме вирощуванням зернових (крім рису), бобових та олійних культур.

Товариство є юридичною особою, яке має баланс, поточні та інші рахунки в установах банків, має печатку зі своїм найменуванням та інші необхідні атрибути юридичної особи. Діяльність товариства базується на Статуті та чинному законодавстві.

Основним завданням, що ставить перед собою керівництво підприємства – це здійснення господарської діяльності ТОВ «Вертокиївка», спрямованої на максимальне задоволення потреб споживачів високоякісною сільськогосподарською продукцією та отримання.

Головною метою діяльності ТОВ «Вертокиївка» є провадження господарської діяльності, спрямованої на отримання максимально можливого прибутку для інвестицій в основне виробництво та задоволення соціально-економічних інтересів власників та працівників. Досягнення мети полягає у

високоєфективному використанні матеріально-технічних ресурсів та реалізації продукції за прийнятними для кінцевих споживачів цінами.

Підприємство займає площу у розмірі 3259 га. Такий розмір вважається великим для підприємства даного виду діяльності. Крім того, такий розмір площі, при оптимальному її використанні забезпечує велику кількість вирощеного продукту, що є важливим для забезпеченні подальшого розвитку господарства.

Крім вирощування сільськогосподарської продукції, господарство також займається:

- оптово-роздрібним продажем продукції власного виробництва;
- проведення закупівель, як вітчизняної, так і закордонної сировини та технічного оснащення для сільськогосподарських робіт;
- здійснення дослідження потреб споживачів, конкурентів, контрагентів, ринків та рівнів цін на них;
- поряд із вирощуванням власної продукції підприємство займається її зберіганням та переробкою;
- здійснення проектування та будівництво споруд промислового призначення;
- здійснення ремонту власних технічних засобів тощо.

ТОВ «Вертокиївка» має виробництво повного циклу. Підприємство контролює якість від поля до прилавка. Стабільність поставок та гнучка цінова політика – це великий плюс, який приваблює мережі та оптових покупців.

З метою збереження лідируючих позицій в галузі експерти підприємства постійно працюють над збільшенням економічної ефективності виробництва та поліпшенням якості продукції. Використання новітніх технологій призводить до підвищення схожості насіння та дозволяє зменшити норми витрати насіння на один гектар.

Впровадження новітніх технологій дозволяє значно знизити витрати:

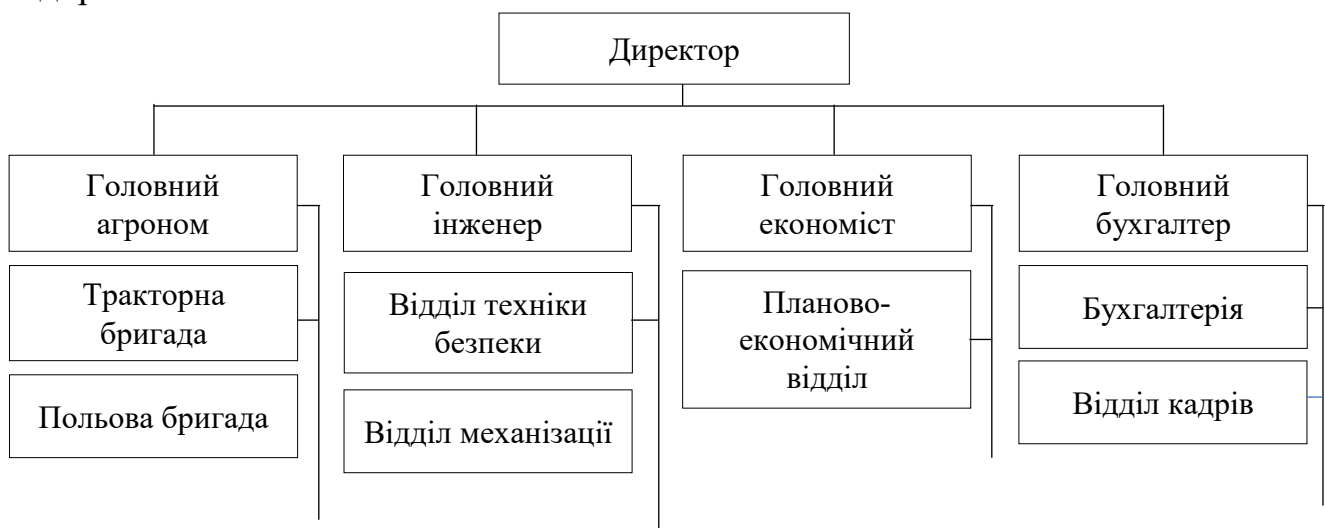
- розташування та маршрутів пересування всієї техніки;

- палива – у русі, під час стоянок та виконання робіт на полях, а також витрати палива на 1 га обробленої площі,
- заправки та сливів;
- часу в'їзду та виїзду з поля, часу простоїв та виконання польових робіт;
- площі оброблених ділянок (за винятком нахльостів та повторів) та якість обробки поля;
- дотримання швидкісного режиму під час виконання технологічних операцій;
- на паливо та ПММ – за рахунок припинення розкрадань, недопущення нецільового використання техніки тощо;
- на обслуговування техніки – за рахунок контролю над її експлуатацією;
- на виконання польових робіт – за рахунок ефективного контролю над якістю їхнього виконання.

З цієї причини організаційна структура сільськогосподарського підприємства зазвичай є досить складною.

Підприємство має організаційну структуру, яка повністю відповідає профілю та особливостям його діяльності. Ефективність організаційної структури можна досягти шляхом збалансування видів продукції, що в свою чергу обумовлюється раціональністю та стійкістю зв'язків між підрозділами.

Організаційна структура господарства складається із сукупності підрозділів і служб виробничого, допоміжного, побутово-обслуговуючого та господарського призначення. Вона відображає внутрішню структуру господарства та організаційну взаємодію його структурних підрозділів, які поєднані принципами кооперації та розподілу праці. На рис. 2.1 представлено організаційну структуру підприємства.

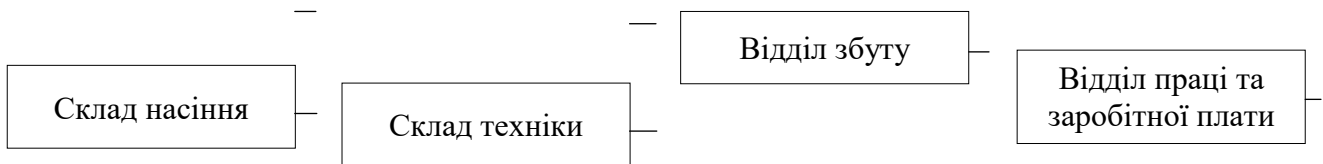

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Вертокиївка»

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Організаційна структура досліджуваного підприємства повністю обумовлена його спеціалізацією, розміром, поєднанням галузей виробництва, розміщенням сільськогосподарських угідь та інших умов. Основними виробничими одиницями є цехи та відділки, ферми на ТОВ «Вертокиївка» відсутні, адже підприємство займається рослинництвом. За цехами та відділками закріплюють певні засоби виробництва (площі сільськогосподарських угідь, будівлі та споруди, машини тощо). У цехах та відділках працюють постійні колективи робітників, виробничі бригади, ланки, що працюють за договором підряду.

Як вже було відмічене, за виробничими підрозділами, господарства закріплюються орні землі, багаторічні насадження та інші землі залежно від спеціалізації виробничих підрозділів, територіального розміщення угідь та інших факторів, які обумовлюють ефективність використання земель.

Розміри виробничих підрозділів по площі та склад земель за угіддями забезпечують виконання завдань по виробництву валової продукції, впровадження визначеної внутрігосподарської спеціалізації та здійснення, передбачених проектом заходів по поліпшенню земель і підвищенню їх продуктивності. При цьому в господарстві забезпечується високопродуктивне використання всіх угідь, закріплених за виробничими підрозділами, ефективне використання сільськогосподарської техніки і машин, виробничих приміщень та інших засобів виробництва.

Одним із головних чинників виробництва сільськогосподарського підприємства, який є основою створення багатства поряд із працею і капіталом є земельні ресурси. Зростання сільськогосподарського виробництва може бути успішно реалізовано за умови ефективного використання землі. Важливе значення для економіки сільського господарства та держави в цілому має

раціональне землекористування. Земля, як вже давно було відмічене класиками, є основним засобом сільськогосподарського виробництва, тим більше, що досліджуване підприємство здійснює провадження діяльності у галузі рослинництва. Проведемо аналіз використання землі досліджуваним товариством у таблиці. 2.1

Таблиця 2.1

Землекористування сільськогосподарського підприємства у 2022 р.

Найменування угідь	Площа (га)	Питома вага, %
Усього	3259	100
В т.ч. с/г угідь	2852	87,5
З них: рілля	2581	90,5
Лугові угіддя	268	9,4
Багаторічні насадження	3	0,1
Інші	407	12,3

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Аналізуючи дані табл. 2.1 доходимо висновків, що загальна площа землекористування підприємства у 2022 р. становила 3259 га. В структурі якої сільгосп угіддя складали 2852 га що становило 87,5% загальної площі землекористування, з яких 2581 га або 90,5% це рілля.

Як уже зазначалося, найбільше значення для сільського господарства мають сільськогосподарські угіддя, тобто угіддя, які використовуються для ведення сільськогосподарського виробництва (рілля, багаторічні насадження, перелоги). Збільшення площі угідь в структурі землекористування сільськогосподарського підприємства говорить про покращення їх використання, оскільки вони активно використовуються в процесі створення продукції сільськогосподарського виробництва.

Структура продукції сільськогосподарського виробництва відображає відношення окремих її видів до загального її обсягу. Виконання плану по структурі означає дотримання планового співвідношення окремих видів продукції до фактичного її випуску. Якщо виконання плану є нерівномірним за окремими позиціями продукції, то це спричиняє перекоси у плановій структурі продукції і причиняє до кількісної зміни запланованих показників. Саме тому, резервним джерелом збільшення доходів підприємства є оптимізації структури посівних

площ та сортів, які на них вирощуються. Перевагу слід надавати тим видом продукції, які забезпечують генерування доходів, тобто є високорентабельними. В табл. 2.2. поведено аналіз структури продукції ТОВ «Вертокийівка».

Таблиця 2.2

Динаміка та структура продукції ТОВ «Вертокийівка» 2020-2022 рр.

Видпродукції	2020 р		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. від 2020 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Продукція рослинництва - всього	46770,4	100	85020,0	100	58445,8	100	11675,4	24,9	X
У т.ч зернові та зернобобові	30587,8	65,4	58068,7	68,3	42548,5	72,8	11960,7	39,1	7,4
з них озима пшениця	22122,4	47,3	44295,4	52,1	28404,7	48,6	6282,3	28,4	1,3

Продовження табл. 2.2

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
озимий ячмінь	7530,0	16,1	13178,1	15,5	14143,9	24,2	6613,9	87,8	8,1
інші зернові	935,4	2,0	595,1	0,7	23,4	0,04	-912	-97,5	-1,96
Соняшник	3040,1	6,5	5271,2	6,2	6195,3	10,6	3155,2	103,8	4,1
Ріпак	8231,6	17,6	13603,2	16,0	0,0	0,0	-8231,6	-100	-17,6
Плоди	1496,7	3,2	1530,4	1,8	1110,5	1,9	-386,2	-25,8	-1,3
Овочі	374,2	0,8	1190,3	1,4	4208,1	7,2	3833,9	в 10,4 р.б.	6,4
Інша продукція рослинництва	3040,1	6,5	5356,3	6,3	4383,4	7,5	1343,3	44,2	1,0

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Аналізуючи дані, наведені в табл. 2.2 відмітимо, що основним профілем діяльності підприємства виступають зернові культури, які в загальній структурі продукції підприємства займали 72,8% у 2022 р. Структурні зміни у структурі продукції можуть бути обумовлені зміною продуктивності (урожайності) їх вирощування або дотриманням сівозмін, які є обов'язковими в сільськогосподарському виробництві. Відмітимо, що протягом досліджуваного періоду збільшилася питома вага зернової та зернобобової продукції підприємства на 7,4 п.с., соняшника – на 4,1 п.с. та овочів – на 6,4 п.с. Серед зернових збір озимої пшениці збільшився на 28,4%, а озимого ячменя – на 87,8%. У 2022 р. не засівався ріпак, адже від дуже виснажує ґрунт, тому землі дали відпочити.

Як вже зазначалося, підприємство реалізує продукцію власного виробництва в різний спосіб, тому споживачами є як фізичні особи – які купують продукцію безпосередньо для споживання, так юридичні особи, які купують продукцію для її перероблення і доставки кінцевому споживачу, або купують великим партіями для перепродажу. Проте, підприємство відповідально ставиться до продукції власного виробництва, забезпечуючи високу її якість на кожному етапі виробництва.

Описуючи та характеризуючи конкурентів варто відзначити, що на місцевому та регіональному ринку конкурентами можна вважати будь-яке сільськогосподарське підприємство, що займається вирощуванням сільськогосподарських культур та спеціалізується на зернових та зернобобових культурах. Проте, варто відмітити, що формуючи товарні партії продукції підприємство об'єднується із іншими підприємствами щоб вигідно продати продукцію та товарній біржі. Тому конкуренція наприклад на дрібнотоварному ринку, а кооперація на більш вагомому рівні.

Характеризуючи та оцінюючи підприємство варто вимітити те, що ТОВ «Вертокиївка» це сучасне сільськогосподарське підприємство, що займає власну нішу на ринку зернової та зернобобової продукції, на якому вміло поєднане управління усіма факторами виробництва, і яке показує позитивний приклад землекористування із дотриманням сівозмін. Дане підприємство наразі вдало впроваджує досягнення науки та техніки для оптимізації всіх виробничих процесів з метою підвищення якості готової продукції та зменшення витрат. Підприємство намагається підтримувати принцип від лану до столу, у випадках, коли цього можливо досягти.

2.2.Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Вертокиївка»

Одним з основних показників добробуту підприємств слід вважати його фінансово-економічний стан, який, по суті, відображає кінцеві результати діяльності, і є найважливішою характеристикою його ділової активності та

надійності. Дає можливість характеризувати фінансову конкурентоспроможність, платоспроможність, кредитоспроможність, інформацію про виконання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання на ринку.

Діагностика є підставою для розробки планів та прогнозів, стратегії та тактики розвитку організації та заходів щодо їх реалізації. Проведення діагностичних досліджень необхідно здійснювати на всіх об'єктах та рівнях управління, оскільки без чіткого діагнозу неможливо оцінити альтернативи розвитку об'єкта чи процесу. Діагностику слід розглядати як процес, який здійснюється в часі та просторі. Мета діагностики – встановити діагноз (констатація результатів дослідження та висновки за цими результатами) об'єкта дослідження, і дати висновок про його стан на дату завершення дослідження.

Фінансово-економічний стан – це комплексне поняття, що характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення та використання фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Аналіз фінансово-економічного стану спрямований на:

- оцінку ефективності використання ресурсів підприємством;
- оцінку вартості майнового стану підприємства, а також структури та джерел формування майна;
- оцінку напрямів використання фінансових ресурсів;
- визначення показників фінансової стійкості та автономності підприємства;
- оцінку платоспроможності підприємства.

В якості джерел інформації для проведення діагностики та аналізу прийнято розглядати звітність підприємства, а результатом дослідження стане перелік рекомендацій для подальшої роботи.

Розпочинають діагностику фінансово-економічного стану з аналізу основних економічних показників, табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Основні економічні показники діяльності підприємства

№	Показник	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
		2020	2021	2022	+/-	%
1	Чистий дохід, тис. грн.	46770,4	85020,0	58455,8	11675,4	24,9

2	Чистий прибуток, тис. грн.	7180,4	28527,7	12475,6	5295,2	73,7
3	Середньорічна вартість активів, тис. грн.	52548,95	65368,6	77369,2	24820,25	47,2
4	Середньорічна вартість необоротних активів, тис. грн.	30007,05	33552,7	33523,25	3516,2	11,7
5	Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн.	22541,9	31815,9	43845,95	21304,05	94,5
6	Середньооблікова чисельність працівників, осіб	55	53	51	-4	-7,3
7	Фондовіддача	1,56	2,53	1,74	0,18	11,5
8	Фондомісткість	0,64	0,39	0,57	-0,07	-10,9
9	Фондоозброєність, тис. грн /ос.	545,58	633,07	657,32	111,74	20,5
10	Продуктивність праці, тис. грн. /ос.	850,37	1604,15	1146,19	295,82	34,8
11	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2,07	2,67	1,33	-0,74	-35,7

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Аналізуючи дані табл. 2.3. можна відмітити зростання як чистого доходу на 24,9% так і чистого прибутку – на 73,7%, що в свою чергу може бути обумовлене такими факторами – як зростання урожайності, зміна структури посівів або зростання ціни реалізованої продукції. Попри різні дестабілізуючі фактори, такі як корона вірус та повномасштабне вторгнення росії підприємство розширює свої виробничі можливості за рахунок зростання середньорічної вартості активів – на 47,2%. Серед яких зростання середньорічної вартості необоротних активів відбулося на 11,7%, а оборотних – на 94,5%.

Ефективність використання усієї сукупності ресурсів підприємством відобразилося на фондовіддачі, яка збільшилася на 11,5%, продуктивності праці, зростання якої відбулося на 34,8%. Поряд із цим сповільнився коефіцієнт оборотності оборотних активів, на 0,74 об. в рік, що може бути пов'язане із зростанням запасів або труднощами у розрахунках з дебіторами.

Наступним кроком діагностики є оцінка вартості майнового стану підприємства, а також структури та джерел формування майна, табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Характеристика майна підприємства та джерел його формування за балансом

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10

<i>АКТИВИ</i>									
1. Необоротні активи:	32850,9	57,8	34254,5	46,3	32792,0	40,6	-58,9	-0,2	-17,2
в т.ч. основні засоби	25555,1	44,9	23721,8	32,1	21408,3	26,5	-4146,8	-16,2	-18,4
2. Оборотні активи	23971,6	42,2	39660,2	53,7	48031,7	59,4	24060,1	100,4	17,2
в т.ч. запаси	16037,9	28,2	16710,8	22,6	28222,6	34,9	12184,7	75,9	6,7
дебіторська заборгованість	3996,7	7,0	12768,5	17,3	2492,4	3,1	-1504,3	-37,6	-3,9
грошові кошти	725,6	1,3	1856,8	2,5	10524,8	13,0	9799,2	в 13,5 р.б.	11,7
<i>ПАСИВИ</i>									
1. Власний капітал	28825,5	50,7	57448,1	77,7	67130,5	83,1	38305	132,9	32,4
нерозподілений прибуток	26373,5	46,4	54961,1	74,4	64628,5	80,0	38255,0	145,1	33,6
3. Поточні зобов'язання і забезпечення	27947,0	49,3	16466,6	22,3	13693,2	16,9	-14253,8	-51,0	-32,4
БАЛАНС:	56822,5	100	73914,7	100	80823,7	100	24001,2	42,2	X

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Баланс дозволяє оцінити ефективність розміщення капіталу підприємства достатність для поточної та майбутньої господарської діяльності, оцінити розмір та структуру позикових джерел, а також ефективність їх залучення.

За даними табл. 2.4. робимо висновок, що в структурі активів переважають необоротні активи, незважаючи навіть на поступове зменшення їх частки з 57,8% у 2020 р. до 40,6% у 2022 р. Зменшення необоротних активів зумовлене зменшенням основних засобів на 16,2%. Збільшення ж оборотних – обумовлене, в першу чергу зростанням запасів – на 75,9%.

Щодо капіталу підприємства, то відмітимо те, що власний капітал складає у 2022 р. 83,1%, на противагу 50,7% у 2020 р., збільшення відбулося за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку на 145,1%. Відповідно поточні зобов'язання зменшилися на 51,0% протягом періоду дослідження. Довгострокові зобов'язання та забезпечення у підприємства відсутні, що говорить про консервативну політику підприємства щодо фінансування діяльності.

Важливим етапом діагностики фінансово-економічного стану підприємства, є аналіз формування його фінансових результатів, табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Механізм формування фінансових результатів діяльності підприємства

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р.	
	2020	2021	2022	+, -	%
1	2	3	4	5	6
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46770,4	85020,0	58455,8	11675,4	24,9
Інші операційні доходи	1513,1	3079,8	3267,3	1754,2	115,9
Інші доходи	5,2	0	0	-5,2	-100
Разом доходи	48288,7	88099,8	61723,1	13434,4	27,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	31862,1	50316,3	34457,8	2595,7	8,1
Інші операційні витрати	9186,7	9194,0	14789,7	5603	60,9
Інші витрати	59,5	16,8	0	-59,5	-100
Разом витрати	41108,3	59527,1	49247,5	8139,2	19,8
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	7180,4	28572,7	12475,6	5295,2	73,7
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	7180,4	28572,7	12475,6	5295,2	73,7

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Формування фінансових результатів діяльності підприємства дає можливість наочно побачити та провести співставлення доходів та витрат підприємства на певну дату, табл. 2.5. Отже, доходи підприємства збільшилися на 27,8%, в той час, як витрати всього - на 19,8%, що вплинуло на зростання фінансового результату на 73,7%. Зростання доходів відбулося в першу чергу за рахунок збільшення чистого доходу на 24,9% та інших операційних доходів – на 115,9%. Витрати збільшилися за рахунок зростання собівартості реалізованої продукції на 8,1% та інших операційних витрат – на 60,9%.

Платоспроможність організації передбачає здатність своєчасно здійснювати розрахунки з контрагентами і на початковому етапі може визначатися ліквідністю балансу. Ліквідність балансу окреслюється ступенем покриття зобов'язань підприємства його активами, термін перетворення яких у грошову форму відповідає терміну погашення зобов'язань, що в загальній сукупності характеризує фінансовий стан підприємства, табл 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка показників оцінки фінансового стану підприємства

Показники	Роки	Відхилення 2022 р до
-----------	------	----------------------

	2020	2021	2022	2020 р., +,-
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,86	2,41	3,51	2,65
2. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,03	0,11	0,77	0,74
3. Чистий оборотний капітал	-3976,4	23193,6	34338,5	38314,9
4. Коефіцієнт автономії	0,51	0,78	0,83	0,32
5. Коефіцієнт фінансової стабільності	1,03	3,49	4,90	3,87
6. Коефіцієнт забезпеченості власними засобами	-0,07	0,31	0,42	0,49
7. Коефіцієнт оборотності активів	0,89	1,30	0,76	-0,13
8. Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,62	2,48	0,87	-0,75
9. Рентабельність господарської діяльності, %	17,5	47,9	25,3	7,8
10. Рентабельність власного капіталу, %	24,9	49,7	18,6	-6,3
11. Рентабельність продукції, %	22,5	56,8	36,2	13,7

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Отже, аналізуючи дані табл. 2.6 відмітимо те, що можливість підприємства вчасно розраховуватися з боргами значно збільшилася протягом 2020-2022 рр. за рахунок збільшення суми грошових коштів у активі балансу підприємства, що говорить про те, що підприємство зможе вчасно розрахуватися із боргами. Збільшення грошових коштів також позитивно вплинуло на коефіцієнт абсолютної ліквідності, згідно якого 77% поточних зобов'язань підприємство може негайно погасити.

Коефіцієнт автономії складає 0,83, що свідчить про зростання власного капіталу у фінансуванні підприємства, що в такий тяжкий час є досить позитивним для забезпечення стабільного фінансування господарських процесів. Коефіцієнт фінансової стабільності також збільшився і становив у 2022 р. – 4,9 пункти.

Як вже зазначалося швидкість ділової активності підприємства у 2020-2022 рр. трохи гальмується, так оборотність активів зменшилася на 0,13 обертів за рік, а власного капіталу – на 0,75.

Рентабельність господарської діяльності підприємства та його продукції знаходяться на високому рівні 25,3% та 36,2%, що в цілому відображено в результатах його господарської діяльності.

Таким чином, провівши діагностику фінансово-економічного стану підприємства нами встановлено, що незважаючи на певний ряд дестабілізуючих факторів підприємство працювало досить ефективно, максимально використовуючи свій потенціал, що кінцевому підсумку забезпечило йому ефективність та можливість акумулювання необхідних ресурсів. Дану можливість забезпечив і той факт, що підприємство знаходиться на території, яка не була окупована та не була замінованою в період часткової окупації області.

2.3. Оцінка рівня управління активами підприємства

Для забезпечення ефективної діяльності ТОВ «Вертокиївка» працюють всі працівники, в тому числі і керівники його структурних підрозділів, тому управління активами на підприємстві носить системний та цілеспрямований характер. Управління активами відбувається як в процесі їх формування, так і використання, саме тому управління активами здійснюється як по вертикалі, так і по горизонталі організаційної структури підприємства: від керівника до працівника і навпаки.

Основною метою управління активами є виявлення і задоволення потреби в окремих їх видах для забезпечення операційного процесу, а також оптимізація їх складу для забезпечення умов ефективної господарської діяльності. Управління оборотними активами здійснюється для забезпечення платоспроможності підприємства, рентабельності продукції та запланованих результатів фінансової діяльності.

З урахуванням цієї мети процес управління активами ТОВ «Вертокиївка» будується на основі таких принципів:

- урахування найближчих перспектив розвитку операційної діяльності та форм її диверсифікації;
- забезпечення відповідності обсягу і структури активів, що формуються до обсягу, і структури виробництва і збуту продукції;

- забезпечення оптимальності складу активів з позицій ефективності господарської діяльності;
- забезпечення умов прискорення обороту активів у процесі їх використання;
- вибір найбільш прогресивних видів активів з позицій забезпечення росту ринкової вартості підприємства.

Так як активи складаються з необоротних та оборотних, проаналізуємо їх склад та структуру більш детально, табл. 2.7 та 2.8.

Розглянувши динаміку та структуру необоротних активів підприємства відмітимо те, що основні засоби займають найбільшу питому вагу, а саме 77,8% у 2020 р. та 65,3% у 2022 р., питома вага довгострокових біологічних активів зростає протягом досліджуваного періоду з 15,3% у 2020 р. до 24,6% у 2022 р.

В цілому, варто зазначити те, що вартість необоротних активів зменшилася на 0,19%, відбулося це не суттєве зменшення за рахунок зменшення основних засобів на 16,2% та зростання довгострокових біологічних активів 59,7%.

Таблиця 2.7

Динаміка та структура необоротних активів підприємства

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Нематеріальні активи	2123,8	6,5	2690,0	7,9	2630,3	8,0	506,5	23,8	1,5
Незавершені капітальні інвестиції	118,7	0,4	136,5	0,4	684,2	2,1	565,5	В 4,8 р.б.	1,7
Основні засоби	25555,1	77,8	23721,8	69,3	21408,3	65,3	-4146,8	-16,2	-12,5
Довгострокові біологічні активи	5053,3	15,3	7706,2	22,5	8069,2	24,6	3015,9	59,7	9,3
Усього за розділом I	32850,9	100	34254,5	100	32790,0	100	-60,9	-0,19	X

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Якщо необоротні активи є засобам праці, то оборотні активи виступають в ролі предметів праці та розрахунків. Оборотні активи забезпечують оптимальне

протікання всього операційного циклу підприємства в результаті якого підприємство виробляє готовий продукт, здійснює його реалізацію і отримує грошові кошти, тобто вони описують весь кругообіг капіталу.

Отже, найбільшу питому вагу в оборотних активах ТОВ «Вертокийівка» становлять запаси, які у 2020 р. склали 66,9%, а у 2022 р. 58,8%, в першу чергу це пов'язано із характером виробничого процесу, в другу із війною в країні. Збільшення відбулося за статтею грошові кошти та їх еквіваленти з 3,0% у 2020 р. до 21,95 у 2022 р., зменшилася питома вага дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги з 16,7% у 2020 р. до 5,2% у 2022 р.

Щодо динаміки оборотних активів, то їх вартість збільшилася на 16,9% протягом досліджуваного періоду. Аналізуючи основні складові оборотних активів, то найбільше зросли запаси – на 75,9%, грошові кошти – в 13,5 рази та інша поточна дебіторська заборгованість – в 4,1 рази. Найбільше зменшення відбулося за статтею дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги – на - 37,6%.

Таблиця 2.8

Динаміка та структура оборотних активів підприємства

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Запаси	16037,9	66,9	16710,8	42,1	28222,6	58,8	12184,7	75,9	-8,1
Поточні біологічні активи	2369,7	9,9	4080,5	10,3	2713,7	5,6	344,0	14,5	-4,3
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	3996,7	16,7	12768,5	32,2	2492,4	5,2	-1504,3	-37,6	-11,5
Інша поточна дебіторська заборгованість	760,5	3,3	4089,5	10,3	3898,7	8,1	3138,2	В 4,1 р.б.	4,8
Грошові кошти та їх еквіваленти	725,6	3,0	1856,8	4,7	10524,8	21,9	9799,2	В 13,5 р.б.	18,9

Витрати майбутніх періодів	28,4	0,1	64,6	0,2	58,6	0,1	30,2	106,3	0,0
Інші оборотні активи	21,9	0,1	57,1	0,1	85,8	0,3	63,9	В 2,9 р.б.	0,2
Усього за розділом II	23971,6	100	39660,2	100	48031,7	100	4060,1	16,9	X

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Зважаючи на роль основних засобів у виробничому процесі підприємства та на те, що вони займають найбільшу питому вагу в структурі необоротних активів підприємства проаналізуємо їх стан та склад на підприємстві, табл. 2.9.

Так як підприємство є виробничим, а саме сільськогосподарським, тому в структурі основних засобів переважають основні виробничі засоби – 92,9% у 2022 р., також активна частина основних засобів складає 84,3% у 2022 р. Власних основних засобів у 2022 р. у підприємства було 87,6% в загальній їх структурі, і відповідно орендованих – 12,4%. Якщо ділити основні засоби на ті, що фактично використовуються в господарській діяльності, ті що передані в оренду та ті, що не використовуються тимчасово, то їх розподіл у 2022 р. буде – 91,1%, 7,5% та 1,4% відповідно.

Таблиця 2.9

Аналіз стану та складу основних засобів ТОВ «Вертокиївка» за залишковою вартістю

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2021		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Основні виробничі засоби	21675,4	93,3	22274,8	93,9	19888,3	92,9	1787,1	8,2	-0,4
Основні невиробничі засоби	3879,7	6,7	1447,0	6,1	1520,0	7,1	-2359,7	-60,8	0,4
Активна частина основних засобів	21425,2	83,8	19712,8	83,1	18047,2	84,3	-3378,0	-15,8	0,5
Пасивна частина основних засобів	4129,9	16,2	4009,0	16,9	3361,1	15,7	-768,8	-18,6	-0,5

Власні основні засоби	21594,1	84,5	20732,9	87,4	18753,7	87,6	-2840,4	-13,2	3,1
Орендовані основні засоби	3961,0	15,5	2988,9	12,6	2654,6	12,4	-1306,4	-32,9	-3,1
Засоби, що фактично використовуються в господарській діяльності	23331,8	91,3	21800,3	91,9	19502,9	91,1	-3828,9	-16,4	-0,2
Засоби, що передані в оренду	1891,1	7,4	1826,6	7,7	1605,6	7,5	-285,5	-15,1	0,1
Засоби, що не використовуються (тимчасово, або постійно)	332,2	1,3	94,9	0,4	299,8	1,4	-32,4	-9,8	0,1
Разом	25555,1	100	23721,8	100	21408,3	100	-4146,8	-16,2	X

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Більш детально аналіз динаміки та структури елементів основних засобів ТОВ «Вертокиївка» за залишковою вартістю представлено в табл. 2.10. Так, в структурі основних засобів найбільшу вагу протягом всього періоду дослідження займали машини та обладнання, а також транспортні засоби. У 2020 році вони склали 38,6% та 34,5% відповідно, а у 2022 р. – 39,4% та 36,4% відповідно. Проте через суттєве зменшення фінансування основних засобів, яке відбулося внаслідок коронавірусу та війни ми спостерігаємо зменшення залишкової вартості за кожним елементом основних засобів. Найбільш зменшилася вартість інших основних засобів – на 48,6%, будівель та споруд – на 20,8%, машин та обладнання – на 14,7%.

Таблиця 2.10

Аналіз динаміки та структури елементів основних засобів ТОВ «Вертокиївка»
за залишковою вартістю

Показники	На 31.12.2020		На 31.12.2022		На 31.12.2022		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	тис. грн.	пито-ма вага, %	+, -	%	п.с.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Будівлі, споруди	5111,0	20,0	4957,9	20,9	4046,2	18,9	-1064,8	-20,8	-1,1

Машини та обладнання	9889,8	38,7	9156,6	38,6	8434,9	39,4	-1454,9	-14,7	0,7
Транспортні засоби	8816,5	34,5	8136,6	34,3	7792,6	36,4	-1023,9	-11,6	1,8
Малоцінні необоротні матеріальні активи	613,3	2,4	593,0	2,5	556,6	2,6	-56,7	-9,2	0,2
Інші основні засоби	1124,5	4,4	877,7	3,7	578,0	2,7	-546,5	-48,6	-1,7
Усього	25555,1	100	23721,8	100	21408,3	100	-4146,8	-16,2	X

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Ще детальніше основні засоби можна розглянути в розрізі кількості технічних засобів підприємства, табл. 2.11.

Таблиця 2.11

Наявність сільськогосподарської техніки на 31.12.2022 р.

№ з/п	Найменування техніки	Кількість, шт.
1	2	3
1	Трактори, всього	16
	в т.ч. енергонасичені	6
2	Зернозбиральні комбайни	5
3	Вантажні автомобілі	12
4	Картоплезбиральні комбайни	3
5	Кормозбиральні комплекси	3
6	Самохідні косарки	6
7	Сівалки	7

Продовження табл. 2.11

1	2	3
8	Напівпричепи	5
9	Обприскувачі	5
	Разом	62

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Останніми роками на підприємстві основна ставка робиться на енергонасичену техніку (К-701, МТЗ-1221), її питома вага в загальній кількості тракторів становить 37,5%. Разом з тим машинно-тракторний парк і машинно-тракторний парк досить зношений, більшість них куплено ще на початку 2000 року. За останні три роки, незважаючи на нестачу коштів, куплено 3 трактори МТЗ-1221, навантажувач ТО-18Б, 2 сівалки СПУ-6, зернозбиральні комбайни Ліда-1300, КЗР-10, Мега-208. Особливо сильно зношені кормозбиральна техніка та вантажні автомобілі. З трьох кормозбиральних комплексів один куплений у 1998 році, один у 2000, один - у 2006 році.

Щороку для ремонту сільськогосподарської техніки використовується велика кількість коштів. Так у 2022 році на купівлю запчастин витрачено 6 млн. 200тис. грн. і ремонт техніки в обслуговуючих організаціях 2 млн. 90тис. грн.

На підприємстві формується амортизаційний фонд, динаміку використання якого наведено у табл. 2.12.

Таблиця 2.12

Динаміка використання амортизаційних відрахувань підприємства

Показник	Роки						Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	2020		2021		2022		+/-	%	п/с
	тис.грн.	%	тис.грн.	%	тис.грн.	%			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Нараховано за звітний рік	19505,6	100,0	23897,3	100,0	28585,1	100	9079,5	46,5	X
Використано за рік – усього	19154,5	98,2	23562,7	98,6	27813,3	97,3	8658,8	45,2	-0,9
в тому числі на: поліпшення основних засобів	3432,9	17,6	4052,8	17,2	4602,2	16,1	1169,3	34,1	-1,5
придбання основних засобів	15721,5	80,6	19452,4	81,4	23211,1	81,2	7489,6	47,6	0,6

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

За даними таблиці видно. Що підприємство майже повністю використовує амортизаційний фонд для відновлення основних засобів. Протягом 2020-2022 р. видно, що із 9079,5 тис. грн. амортизаційного фонду використано 8658,8 тис. грн. на ремонт, модернізацію та оновлення обладнання.

Другим і також головним активом підприємства є оборотні активи, велику частку в яких займає дебіторська заборгованість, без якої працювати з одного боку неможливо, а з іншого – надмірна заборгованість спричиняє потребу на підприємстві у вільних коштах, для розрахунків із кредиторами. Тому, незважаючи на зменшення дебіторської заборгованості у 2022 р. в порівнянні із 2020 р. варто проаналізувати найбільших дебіторів підприємства, табл. 2.13.

Таблиця 2.13

Найбільш великі дебітори підприємства

Назва підприємства	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення 2022 р. до 2020 р.		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+/-	%	п.с.

Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	3996,7	100	12768,5	100	2492,4	100	-1504,3	-37,6	X
ПП «ФОПС»	643,5	16,1	2055,7	11,5	336,5	13,5	-307,0	-47,7	-2,6
ТОВ «Котельня ОПТ»	99,9	2,5	383,1	3,0	59,8	2,4	-40,0	-40,0	-0,1
ТОВ «Брусилів-К»	875,3	21,9	622,5	35,2	760,2	30,5	-115,1	-13,1	3,6
ТОВ «Маркет-Логістик»	1075,1	26,9	3358,1	26,3	585,7	23,5	-489,4	-45,5	-3,4
ТДВ «І-Т-Л ім тайм логістик»	219,8	5,5	995,9	7,8	189,4	7,6	-30,4	-13,8	2,1
ТОВ «Яблунове»	683,4	17,1	791,6	6,2	284,1	11,4	-399,3	-58,3	-5,7
Інші	399,8	10,0	1404,5	11,0	276,7	11,1	-123,1	-30,8	1,1

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Незважаючи на позитивну динаміку зменшення загальної суми дебіторської заборгованості на 37,6% (1504,3 тис. грн.) все одно серед найбільш великих неплатників варто виділити ТОВ «Брусилів-К», заборгованість за яким складає 760,2 тис. грн., а у загальній структурі заборгованості це становить 30,5%, ТДВ «І-Т-Л ім тайм логістик» із заборгованістю у розмірі 585,7 тис. грн. (23,5%) та ПП «ФОПС» - із 336,5 тис. грн. (13,5%).

Так, як дебіторська заборгованість розглядається не лише за розміром, а й за терміном погашення, варто також розглянути реальний її стан на кінець 2022 р., табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Оцінка реального стану дебіторської заборгованості за 2022 рік

Класифікація дебіторів за термінами виникнення заборгованості	Сума дебіторської заборгованості, тис. грн.	Питома вага, %
1	2	3
0-30 днів	1141,5	45,8
31-60 днів	605,7	24,3
61-90 днів	520,1	20,9
91-120 днів	134,6	5,4
121-150 днів	54,8	2,2
151-180 днів	22,4	0,9
181- 360 днів	10,0	0,4
360 днів і більше	2,1	0,1
Разом	2492,4	100

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Оцінивши реальний стан заборгованості, відмітимо, що більше половини становить заборгованість до 60 днів, у загальній сумі 1187,3 тис. грн., інша ж заборгованість більше 60 днів, на безнадійну (більше року) припадає 2,1 тис. грн. Тобто, варто відмітити, що відносини із дебіторами підприємство налагодило на досить високому рівні.

Ще одним етапом оцінки активів підприємства крім наявності, структури та динаміки є здійснення аналізу рівня ефективності їх використання, табл. 2.15-2.16.

Таблиця 2.15

Показники, що характеризують стан, рівень забезпеченості та ефективність використання основних засобів

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р., +/-
	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5
Коефіцієнт оновлення	0,21	0,19	0,17	-0,04
Коефіцієнт вибуття	0,24	0,25	0,27	0,03
Коефіцієнт приросту	0,05	0,02	0,01	-0,04
Коефіцієнт зносу	0,43	0,50	0,57	0,14

Продовження табл. 2.15

1	2	3	4	5
Коефіцієнт придатності	0,57	0,50	0,43	-0,14
Фондоозброєність	545,58	633,07	657,32	111,74
Фондовіддача	1,56	2,53	1,74	0,18
Фондомісткість	0,64	0,39	0,57	-0,07
Рентабельність основних засобів	23,9	85,2	37,2	13,3
Інтегральний показник використання основних засобів	6,1	14,9	8,0	1,9

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

За даними таблиці 2.15 відмітимо, що ситуація в сфері ефективного використання основних засобів є не втішною, адже коефіцієнти оновлення, приросту та придатності мають негативну тенденцію протягом 2020-2022 рр., зменшення за ними відбулося на 0,04 пункти, 0,04 пункти та 0,14 пунктів відповідно, також зростають коефіцієнти вибуття та зносу на 0,03 пункти та 0,14 пунктів.

Незважаючи на такі показники стану ефективність використання основних засобів збільшилася. Так, збільшилася фондовіддача від використання техніки на 0,18 пунктів, збільшилася рентабельність основних засобів на 13,3%, зросла фондоозброєність праці. Проте здебільшого за рахунок зменшення кількості праників, ніж введення нових основних засобів. З огляду на це, інтегральний показник використання основних засобів підприємства збільшився на 1,9 пунктів.

Таблиця 2.16

Показники ефективності використання оборотних активів

Показники	Роки			Відхилення 2022 р. до 2020 р., +/-
	2020	2021	2022	
1	2	3	4	5
Рентабельність оборотних активів	31,9	89,8	28,5	-3,3
Коефіцієнт завантаження засобів в обороті	0,48	0,37	0,75	0,23
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, об. в рік	2,07	2,67	1,33	-0,74
Тривалість одного обороту оборотних активів в днях	173,9	134,8	270,7	96,8
Коефіцієнт оборотності запасів, об. в рік	2,91	5,08	2,07	1,16
Тривалість одного обороту запасів в днях	123,7	71,9	173,9	50,2
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, об. в рік	11,7	6,7	23,5	11,8

Продовження табл. 2.16

1	2	3	4	5
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості в днях	30,8	53,7	15,3	-15,5

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

З огляду на показники ефективності використання оборотних активів підприємства зазначимо, що в загальному зменшилася ефективність їх використання. Відбулося зростання тривалості одного обороту оборотних активів на 96,8 днів за рахунок зростання тривалості одного обороту запасів на 50,2 днів, адже з огляду на війну підприємству довелося збільшувати запаси сировини та матеріалів, поряд із цим, відбулося зменшення тривалості обороту дебіторської заборгованості на 15,5 днів, що говорить про покращення організації роботи із дебіторами.

Підсумовуючи проведені дослідження відмітимо, що в цілому організація управління активами на підприємстві налагоджена на рівні вище середнього, проте наразі потребує деякого корегування щодо встановлення стратегічних орієнтирів управління активами та посилення управління основними засобами для підвищення ефективності діяльності всього підприємства.

Висновки до розділу 2

1. Дослідження за обраною темою проводилось на базі Товариства з обмеженою відповідальністю «Вертокиївка». Господарство займається вирощуванням продукції рослинництва, а саме вирощуванням зернових (крім рису), бобових та олійних культур. Головною метою діяльності ТОВ «Вертокиївка» є провадження господарської діяльності, спрямованої на отримання максимально можливого прибутку та задоволення соціально-економічних інтересів власників та працівників. Досягнення мети полягає у високоефективному використанні матеріально-технічних ресурсів та реалізації продукції за прийнятними для кінцевих споживачів цінами.

Проаналізувавши основні економічні показники діяльності підприємства ми відмітили зростання як чистого доходу на 24,9% так і чистого прибутку – на 73,7%, що в свою чергу може бути обумовлене такими факторами як зростання урожайності, зміна структури посівів або зростання ціни реалізованої продукції. Попри дестабілізуючі фактори, такі як корона вірус та війна, підприємство розширює свої виробничі можливості за рахунок зростання середньорічної вартості активів – на 47,2%.

2. Аналіз активів та джерел їх фінансування дозволив зробити висновок, що в структурі активів переважають необоротні активи, незважаючи навіть на поступове зменшення їх частки з 57,8% у 2020 р. до 40,6% у 2022 р. Зменшення необоротних активів зумовлене зменшенням основних засобів на 16,2%. Збільшення ж оборотних – обумовлене, в першу чергу зростанням запасів – на 75,9%. Щодо капіталу підприємства, то відмітимо те, що власний капітал складає

у 2022 р. 83,1%, на противагу 50,7% у 2020 р. Відповідно поточні зобов'язання зменшилися на 51,0% протягом періоду дослідження. Довгострокові зобов'язання та забезпечення у підприємства відсутні, що говорить про консервативну політику підприємства щодо фінансування діяльності.

3. Проаналізувавши ефективність використання основних засобів ми дійшли висновків, що ситуація на підприємстві з даного напрямку є вкрай не втішною, адже коефіцієнти оновлення, приросту та придатності мають негативну тенденцію. Протягом останніх трьох років зменшення цих коефіцієнтів відбулося на 0,04 пункти, 0,04 пункти та 0,14 пунктів відповідно, також зростають коефіцієнти вибуття та зносу на 0,03 пункти та 0,14 пунктів.

Щодо показників ефективності використання оборотних активів підприємства зазначимо, що в загальному зменшилася ефективність їх використання. Відбулося зростання тривалості одного обороту оборотних активів на 96,8 днів за рахунок зростання тривалості одного обороту запасів на 50,2 днів, адже з огляду на війну підприємству довелося збільшувати запаси сировини та матеріалів, поряд із цим, відбулося зменшення тривалості обороту дебіторської заборгованості на 15,5 днів, що говорить про покращення організації роботи із дебіторами.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ТОВ «ВЕРТОКІЇВКА»

3.1. Підходи до формування стратегії управління активами підприємства

Ефективність діяльності підприємства багато у чому зумовлена правильним формуванням складу і структури його активів. Насамперед формування та посилення конкурентного статусу підприємства, випуск якісної продукції прямо пов'язані з раціональним використанням і розвитком його активів. Тому управління активами є одним із найбільш значимих функціональних напрямів менеджменту підприємства, входить до системи фінансового управління, яка тісно взаємодіє з такими підсистемами, як управління виробничо-збутовою

діяльністю (операційний менеджмент) та управління інноваційною діяльністю (інноваційний менеджмент). Існуюча практика управління активами на досліджуваному підприємстві характеризується обмеженістю поглядів на активи як такі, їх життєвий цикл, а також на роль і значення стратегічного підходу до управління активами, що потребує удосконалення з метою підвищення ефективності діяльності підприємства.

Під стратегією управління активами розуміємо сукупність довгострокових цілей та поведінки в управлінському процесі, орієнтованому на підтримку конкурентоспроможного рівня прибутку, достатнього розміру активів та капіталу для ведення фінансово-господарської діяльності суб'єктами господарювання.

Ефективне управління активами залежить від структури капіталу підприємства, оскільки це безпосередньо впливає на норму прибутку. Наприклад, якщо підприємство має високу частку боргових виплат, то можливі значні труднощі в пошуку додаткових капіталів.

Місце стратегії у системі управління активами підприємства подамо графічно, рис. 3.1.

В управлінні активами стратегії найчастіше розрізняють за функціональною ознакою:

1. Стратегія реструктуризації активів передбачає зміни в структурі основного й оборотного капіталу для приведення його у відповідність із вимогами ринку чи розробленою стратегією розвитку підприємства. На практиці ця стратегія реалізується шляхом перебудови, перетворення й удосконалення складу активів та функцій управління ними. У деяких випадках стратегія реструктуризації активів застосовується як захід post-offer-захисту від ворожого поглинання і реалізується у цьому разі шляхом виведення привабливих активів або через придбання активів, які створюють антимонопольні проблеми потенційному агресору.

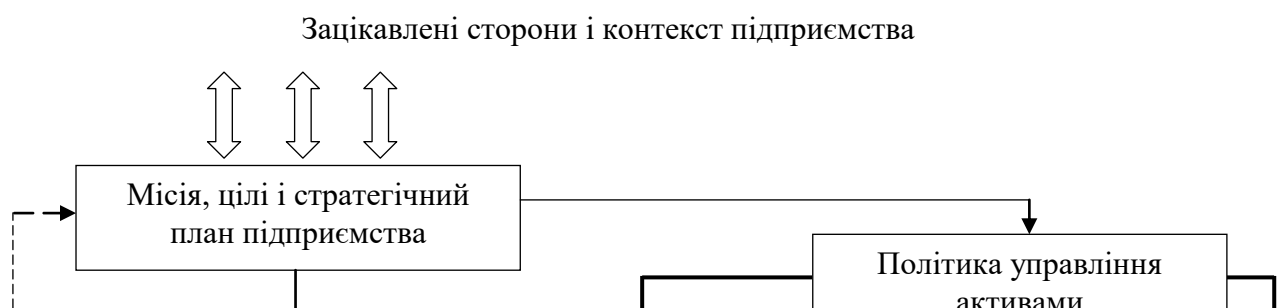

Рис. 3.1. Стратегія управління активами в системі управління активами підприємства

Джерело: складено автором на основі[59]

2.Стратегія нарощування вартості активів – реалізується у рамках концепцій вартісного управління та передбачає кількісне збільшення контрольованих активів шляхом органічного росту (через внутрішнє інвестування), а також посередництвом зовнішніх трансакцій, що називаються у міжнародній практиці М&А (Mergers & Acquisitions – злиття і поглинання). Злиття та поглинання – загальна назва угод, які об'єднує передача корпоративного контролю в усіх формах, включаючи купівлю й обмін активами, їх приєднання, поглинання.

3.Стратегія капіталізації активів – реалізується у рамках концепції капіталізації й орієнтується на абсолютне і відносне збільшення у структурі майнового комплексу довгострокового капіталу – активів довгострокового характеру, покритих довгостроковими джерелами фінансування. Довгострокові активи, або необоротні активи, є найпривабливішим забезпеченням у будь-яких фінансових трансакціях та найбільшійших рівних умов їх нарощування дає змогу

зміцнити фінансову стійкість, підвищити кредитоспроможність та інвестиційну привабливість суб'єкта господарювання.

4. Стратегія консолідації активів – передбачає об'єднання активів вертикально інтегрованої структури, наприклад для виходу на IPO (Initial Public Offering) – первинне розміщення акцій на продаж широкому колу осіб. Мета цієї стратегії та IPO – отримання справедливої ринкової оцінки компанії, залучення додаткових грошових коштів для розвитку бізнесу, можливість отримання дешевших кредитів, відсутність зобов'язань стосовно залучених грошей і можливостей тиску кредиторів на компанію, підвищення іміджу та популярності компанії.

5. Стратегія диверсифікації активів – розширення контролю над різнопрофільними активами для генерування доходів (організаційна диверсифікація) або мінімізації ризиків (інвестиційна диверсифікація). Організаційна диверсифікація може реалізовуватися по всьому ланцюгу створення цінностей – від постачальників сировини і матеріалів до дистрибуції, а також за межами основної компетенції компанії. У зв'язку із цим розрізняють стратегію центрованої диверсифікації активів (розширення активів за збереження основного профілю), стратегію горизонтальної диверсифікації активів (аккумуляція активів технологічно не пов'язаних один з одним), стратегію вертикальної диверсифікації активів (об'єднання активів у рамках вертикальної інтеграції або власна структуризація та вкладення в активи філій і дочірніх підприємств). Інвестиційна диверсифікація зазвичай реалізується на фінансовому ринку за допомогою придбання різних типів акцій.

Формування стратегії управління активами на ТОВ «Вертокиївка» може здійснюватися шляхом реалізації таких етапів:

1. Аналіз фінансової діяльності підприємства – сприяє усвідомленню і виділенню тих проблем, рішення яких призведе до оздоровлення ситуації.

2. Прогнозування фінансово-економічної ситуації на майбутнє – за результатами ідентифікації проблемних зон та наявних можливостей.

3.Розроблення вимог до фінансового оздоровлення, тобто визначення перспективних заходів, оптимальних варіантів поліпшення фінансово-економічної стійкості підприємства, забезпечення його довгострокового стабільного зростання.

4. Формування безпосередньо стратегії, її цілей, які згодом уточнюються у підцілях і завданнях, планах діяльності.

5.Розроблення напрямів діяльності з управління активами і формулювання ключових положень стратегії, які об'єднуються й упорядковуються, співвідносяться із загальною стратегією управління підприємством.

6.Визначення бажаного результату та критеріїв ефективності його досягнення. Критерії задаються у вигляді цільових показників, значення яких постійно контролюється. Тобто якісні цільові показники задаються у самих стратегічних планах, а кількісні – у програмі управління активами підприємства.

Результатом і критеріями реалізації стратегії у сфері управління активами можуть стати такі характеристики, як: своєчасні розрахунки з постачальниками і кредиторами; вчасна сплата податків; поповнення обігових коштів; освоєння випуску нової продукції, що має стійкий та платоспроможний попит на ринку. Стратегія повинна сприяти підвищенню ефективності управління активами на підприємстві у цілому, що визначається такими аспектами:

1)первинне поліпшення управління активами, яке забезпечить підвищення платоспроможності шляхом можливої реструктуризації заборгованості і мобілізації внутрішніх резервів підприємства;

2)подальше поліпшення управління активами, пов'язане з підвищенням ефективності фінансово-економічної діяльності підприємства через розвиток виробничої бази, технологічного процесу, ринків збуту, залучення додаткового зовнішнього фінансування.

Сьогодні вдало розроблена стратегія управління активами підприємства, зокрема їх формування та використання, набуває особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення фінансової стратегії має

розроблюватися фінансова політика підприємства, при якій потрібно вибрати таку структуру активів, яка при найнижчій вартості капіталу дасть можливість збільшити ринкову вартість економічної одиниці. Оптимальною є така структура активів, яка дасть змогу звести до мінімуму середньозважену вартість капіталу і, водночас, підтримати кредитну репутацію підприємства на рівні, що сприяє залученню додаткових фінансових ресурсів на прийнятних умовах.

Структуру активів підприємства необхідно безпосередньо пов'язувати з мобілізацією капіталу, оскільки це взаємопов'язані та невіддільні категорії. Тобто, можна стверджувати, що управління активами підприємства в значній мірі є управлінням його капіталом, оскільки сформований капітал підприємства завжди інвестується надалі в його активи. З позиції фінансової політики підприємства, існують такі базові стратегії управління капіталом:

- консервативна (мета – отримання дохідності вищої, ніж за банківськими депозитами за значно менших ризиків, ніж на фінансовому ринку);
- збалансована (де очікується отримання дохідності, що порівнюється з середньоринковою за найліквіднішими фінансовими інструментами, але з меншим ризиком);
- ризикова (де метою є отримання максимального приросту активів);
- індексна (призначена для потенційних інвесторів, які ставлять за мету одержання інвестиційного доходу з інвестиційного портфеля фінансових інструментів, сформованого на основі індексу).

Загалом, політика управління активами підприємства повинна включати управління оборотними і необоротними активами. Головним в управлінні необоротними активами є їх своєчасне оновлення та підвищення ефективності використання. Головним в управлінні оборотними активами є забезпечення безперебійності виробничого процесу, прискорення оборотності активів, забезпечення ліквідності оборотних активів, підвищення рентабельності оборотних активів та мінімізація ризиків і втрат.

В сучасних умовах підприємству необхідно проводити більш ефективну політику з управління активами, їх складом і структурою, а особливо збільшити

рентабельність операційних необоротних активів за рахунок підвищення середньої вартості операційних необоротних активів та збільшити період їх обороту. Стосовно підвищення ефективності використання оборотних активів підприємства потрібно скорочувати тривалість операційного циклу за рахунок прискорення оборотності запасів та готової продукції.

Для підвищення ефективності управління необоротними активами підприємства необхідно здійснити наступне:

- оптимізувати склад і структуру основних засобів підприємства;
- покращити технічний стан основних засобів шляхом введення в експлуатацію нового обладнання й устаткування, проведення реконструкції та модернізації застарілого устаткування, що забезпечить швидке оновлення активної частини основних виробничих фондів;
- обрати альтернативні джерела фінансування основних засобів, які найбільш вигідні для підприємства;
- підвищити фондівдачу шляхом освоєння нових потужностей;
- обрати оптимальні методи нарахування амортизації, які сприятимуть реалізації економічної та науково-технічної стратегії підприємства;
- придбати основні засоби за схемою лізингу, яка має переваги у порівнянні з банківським кредитом.

Для забезпечення ефективного управління оборотними активами підприємства необхідно здійснити наступне:

- оптимізувати склад та структуру оборотних активів за допомогою прискорення їх оборотності в цілому та окремих їх елементів зокрема;
- оптимізувати розмір грошових коштів шляхом проведення постійного контролю за розміром оборотних активів у грошовій, абсолютно ліквідній формі, а також через забезпечення відповідної частини високоліквідних активів у формі поточних фінансових інвестицій та інших активів, які, при необхідності, можуть швидко трансформуватись у грошові кошти, дасть можливість підтримувати на належному рівні платоспроможність підприємства;

- оптимізувати запаси підприємства шляхом оцінки загальної потреби в сировині на плановий період, періодичного уточнення оптимальної партії замовлення сировини, регулярного контролю умов зберігання запасів;
- оптимізувати структуру товарів шляхом скорочення випуску товарів із низькою рентабельністю та збільшити випуск товарів, що мають позитивну рентабельність і належний рівень попиту;
- оптимізувати рівень дебіторської заборгованості шляхом проведення контролю за станом розрахунків з дебіторами, оцінки платоспроможності та ділової репутації дебіторів, страхування ризиків, тощо;
- скоротити тривалість фінансового циклу шляхом прискорення обороту виробничих запасів та дебіторської заборгованості й некритичного сповільнення оборотності кредиторської заборгованості підприємства постачальникам;
- підвищити рівень рентабельності підприємства шляхом своєчасного використання тимчасово вільних залишків грошових активів для формування ефективного портфеля поточних фінансових інвестицій.

Отже, процес управління активами підприємства ускладнюється частою зміною умов, в яких воно функціонує, необхідністю оперативного прийняття рішень. Особливості складу і структури активів підприємств передбачають також специфіку формування капіталу. Капітал підприємств завжди пов'язаний з його виробничо-господарською діяльністю, що обумовлено особливостями його діяльності та безпосередньо залежить від сфери здійснення підприємництва, специфіки організації виробничо-господарської структури, тощо.

3.2. Резерви підвищення ефективності управління активами підприємства в контексті зростання ринкової вартості

Сучасні умови господарювання ТОВ «Вертокиївка» характеризуються нестабільністю та турбулентністю, що викликано рядом негативних проявів середовища: пандемія та пов'язана із нею світова економічна криза, політична нестабільність та соціальна напруга, посилення конкурентної боротьби, війна в країні тощо. Саме тому виявлення резервів в системі управління активами

підприємства є важливим елементом підвищення ефективності його діяльності та зростання вартості, оскільки фінансовий стан підприємства, його конкурентоспроможність на ринку, інвестиційна привабливість залежать від дієвого управління активами та його адаптації до галузевих умов господарювання.

Сьогодні керівників та стейхолдерів цікавить не лише ефективність операційної діяльності підприємства та пошук шляхів забезпечення росту прибутків, а й збільшення доходів внаслідок зростання вартості компанії. Тому, наразі більшого поширення набуває концепція вартісно-орієнтованого управління з метою виявлення резервів в системі управління активами підприємства для визначення напрямків підвищення ефективності його діяльності. Уміння управляти вартістю підприємства дозволяє приймати більш успішні управлінські рішення щодо управління активами. Тому виявлення резервів системи управління активами слід проводити у поєднанні з оцінкою вартості підприємства.

На підставі узагальнення наукових підходів, виявлення резервів на основі вартісно-орієнтоване управління активами підприємства пропонується здійснювати за наступним алгоритмом:

Крок 1. Формування ключових показників оцінки управління активами на вартість підприємства.

Крок 2. Аналіз показників за групами: динаміки та структури активів; динаміки, структури та ефективності управління оборотними активами; стану та ефективності використання основних засобів; співвідношення між темпами збільшення виручки від реалізації та активами; аналіз умов «золотого правила балансу», рентабельності активів.

Крок 3. Аналіз динаміки вартості підприємства.

Крок 4. Аналіз впливу внутрішніх факторів на формування вартості підприємства за трьома компонентами формування вартості-фінансової, майнової та масштабу бізнесу.

Крок 5. Узагальнення результатів аналізу вартісно-орієнтованого управління активами, ідентифікація існуючих резервів.

Крок 6. Визначення пріоритетних напрямків прийняття управлінських рішень в системі вартісно-орієнтованого управління активами підприємств.

Частину аналізу було здійснено в попередньому розділі роботи, продовжимо аналіз з того місця, яке ще не досліджувалося. Здійснимо аналіз майнового стану підприємства, табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Аналіз співвідношення між темпами збільшення виручки від реалізації та активами ТОВ «Вертокийівка»

Показник	2020 р	2021 р.	2022 р.
Темп збільшення чистого доходу від реалізації продукції (ΔV)	0,97	1,86	0,69
Темп збільшення активів (ΔA)	1,18	1,31	1,09
Висновок	$\Delta V < \Delta A$	$\Delta V > \Delta A$	$\Delta V < \Delta A$

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Проведений аналіз майнового стану підприємства на підставі розрахунків за критерієм «співвідношення між темпами збільшення виручки від реалізації продукції та активів» свідчить про невідповідність темпів збільшення виручки від реалізації темпам приросту активів у 2020 та 2022 роках, що говорить про неефективність використання активів, зазначимо, що у 2021 році активи використовуються більш ефективно.

Порівняльний аналіз умов «Золотого правила балансу» 2020-2022 рр. – зіставлення активів з джерелами формування представлено на рис.3.2.

Джерела формування
активів в 2020 р.

Необоротні активи 57,8%	Власний капітал 50,7%
Оборотні активи 42,2%	Поточні зобов'язання 43,9%

Джерела формування
активів в 2021 р.

Необоротні активи 46,3%	Власний капітал 77,7%
Оборотні активи 53,7%	Поточні зобов'язання 22,3%

Джерела формування
активів в 2022 р.

Необоротні активи 40,6%	Власний капітал 83,1%
Оборотні активи 59,4%	Поточні зобов'язання 16,9%

Рис. 3.2. Порівняння умов виконання «золотого правила балансу» для ТОВ «Вертокиївка» у 2020-2022 рр.

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Таким чином, необоротні активи в 2020 р. не покриваються за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань (вони взагалі відсутні), частка яких в сумі складає 57,8% в 2020 р., що свідчить про невиконання умов «золотого правила балансу». В 2021-2022 рр. на відміну від 2020 р. спостерігається зменшення необоротних активів в структурі активів з 57,8% до 40,6%, у цих же роках власних коштів достатньо для забезпечення виконання даного правила. Отже, підприємство має достатньо власного капіталу та власних оборотних коштів.

Вартість активів досліджуваного підприємства була визначена за методом чистих активів (витратний метод), дохідним методом та на основі розрахунку економічної доданої вартості. Ринкову вартість активів за 2020-2022 р. визначено методом чистих активів, табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Визначення вартості чистих активів підприємства

Показник	2020 р	2021 р.	2022 р.
Нематеріальні активи	2123,8	2690,0	2630,3
Незавершені капітальні інвестиції	118,7	136,5	684,2
Основні засоби	25555,1	23721,8	21408,3
Довгострокові біологічні активи	5053,3	7706,2	8069,2
Запаси	16037,9	16710,8	28222,6
Поточні біологічні активи	2369,7	4080,5	2713,7
Дебіторська заборгованість за товари,	3996,7	12768,5	2492,4

роботи, послуги			
Інша поточна дебіторська заборгованість	760,5	4089,5	3898,7
Грошові кошти та їх еквіваленти	725,6	1856,8	10524,8
Витрати майбутніх періодів	28,4	64,6	58,6
Інші оборотні активи	21,9	57,1	85,8
Усього активи	56822,5	73914,7	80823,7
Позикові кошти	27947,0	16566,6	13693,2
Оціночна вартість чистих активів	28875,5	57348,1	70130,5

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Таким чином, за майновим (витратним) підходом вартість чистих активів зростає від 28875,5 тис. грн. до 70130,5 тис. грн. за досліджуваний період.

Проведемо оцінку вартості підприємства за допомогою показника середньозваженої вартості капіталу (WACC).

При визначенні ціни залучення власного капіталу в моделі WACC серед можливих способів розрахунку очікуваної ставки власного капіталу було застосовано спосіб суб'єктивної оцінки: проценти за депозитними вкладками плюс надбавка за специфічні ризики, характерні для даного підприємства. Таким чином, вартість власного капіталу була визначена з урахуванням процентної ставки 12,7%. При розрахунку вартості залучення позичкового капіталу податковий фактор не враховано. Очікувана ставка вартості позичкового капіталу була визначена на основі аналізу фінансових відносин підприємства з його кредиторами: довгострокові відсутні, а короткострокові – 11,9%. Ці ставки відповідали кредитним ставкам, за якими підприємство залучає кредити. Результати розрахунків середньозваженої вартості капіталу ТОВ «Вертокиївка» представлені у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Розрахунок середньозваженої вартості капіталу підприємства

Параметри форми капіталу	Частка в структурі капіталу, %			Ціна залучення, %	Вартість капіталу, %		
	2020 р.	2021 р.	2022 р.		2020 р.	2021 р.	2022 р.
Власний капітал	50,7	77,7	83,1	12,7	6,43	9,87	10,55
Поточні зобов'язання	43,9	22,3	16,9	11,9	5,22	2,65	2,01

WACC	11,65	12,52	12,56
------	-------	-------	-------

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Значення показника середньозваженої вартості капіталу склало в 2020 р. – 11,65%, в 2021 р. - 12,52%, а в 2022 – 12,56%.

Розрахунок вартості ТОВ «Вертокийівка» за методом капіталізації доходів наведено у табл. 3.4.

Таблиця 3.4

Розрахунок оцінки вартості підприємства за методом капіталізації доходів

Параметри форми капіталу	На 31.12.2020	На 31.12.2022	На 31.12.2022	Відхилення 2022 р. від 2020 р., %
Власний капітал, тис. грн.	28825,5	57448,1	67130,5	в 1,3 р.б.
Позичковий капітал, тис. грн.	27947,0	16566,6	13693,2	-51,0
Обсяг чистого прибутку, тис. грн.	7180,4	28572,7	12475,6	73,7
WACC	11,65	12,52	12,56	х
Ціна залучення, %	12,7	12,7	12,7	х
Вартість підприємства за розрахунком методу капіталізованого доходу нетто- підхід, тис. грн.	56583,6	224981,9	98233,1	73,7

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Вартість підприємства за розрахунком методу капіталізованого доходу нетто-підхід розраховуємо за формулою (ВП_{нетто}):

$$\text{ВП}_{\text{нетто}} = \left(\frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Ціна залучення капіталу}} \right) \times 100 \quad (3.1)$$

Слід врахувати, що методом капіталізації доходів передбачено використання бруто- та нетто-підходів. Так як аналізоване підприємство не перевантажене боргами (власний капітал має найбільшу частку в структурі (від 50,7 до 83,1%), тому об'єктивність оцінки вартості забезпечується використанням підходу нетто-вартість (діленням чистого прибутку на ціну залучення капіталу). Таким чином, за методом капіталізації доходів вартість підприємства в 2022 році складає на 41649,5 тис. грн., що на 73,7% більше показника 2020 року.

Розрахунок економічної доданої вартості-показника зростання вартості бізнесу EVA за методом Терещенка О.О. та Стецької М.В. з урахуванням витрат на капітал наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Розрахунок показника EVATOB «Вертокиївка», тис. грн.

Показник	2020 р	2021 р.	2022 р.
Обсяг чистого прибутку, тис. грн.	7180,4	28572,7	12475,6
Необоротні активи без фінансових інвестицій	32850,9	32850,9	32790,0
WACC, %	11,65	12,52	12,56
EVA	3353,3	24459,8	8357,2

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

Показник EVA розраховуємо за формулою:

$$EVA = \text{Чистий прибуток} - (\text{Вкладений капітал} * WACC) \quad (3.2)$$

Дані таблиці свідчать про позитивне значення показника економічної доданої вартості EVA протягом всього періоду дослідження, це говорить про те, що підприємство забезпечує формування вартості.

Узагальнення результатів розрахунку вартості активів ТОВ «Вертокиївка» з використанням різних методів оцінювання представлено на рис. 3.3.

Отже, можна зробити висновки: за доходним методом вартість ТОВ «Вертокиївка» склала 98233,1 тис. грн. в 2022 році. Зменшення на кінець 2022 року чистого прибутку та війна в країні вплинули на зменшення економічної доданої вартості підприємства до 8357,2 тис. грн. на кінець 2022 року.

Аналіз вартості активів показав, що підприємству варто приділити увагу двом компонентам, які прямим чином впливають на вартість активів, а саме фінансовій складовій та майновій складовій бізнесу.

Тому в основі заходів щодо удосконалення управління активами з врахуванням зростання вартості повинні бути управлінські рішення, що націлені на оновлення основних засобів, зростання рентабельності активів, оптимізації розміру дебіторської заборгованості та збільшення її оборотності.

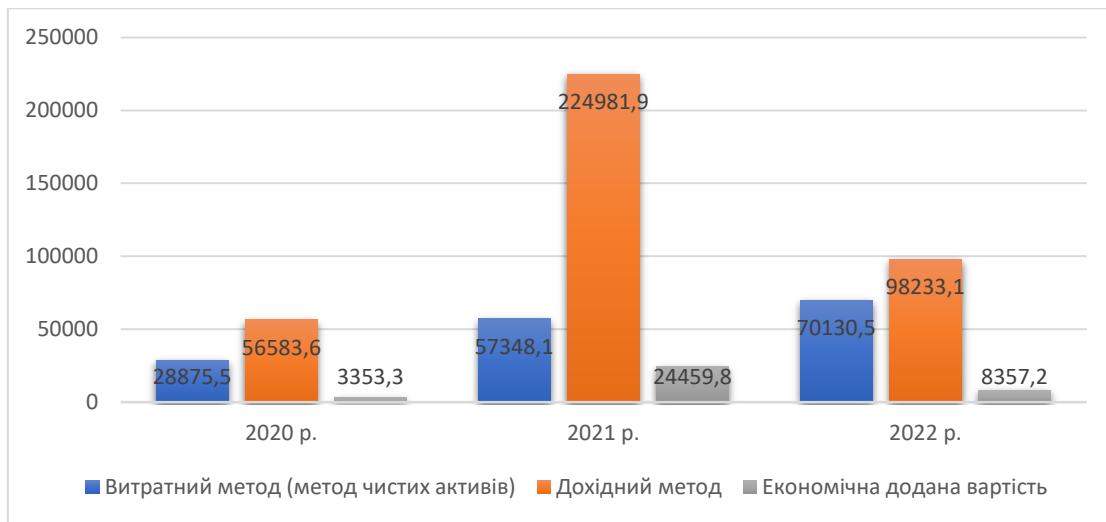

Рис. 3.3. Узагальнення результатів розрахунку вартості активів ТОВ «Вертокиївка» у 2020-2022 рр., тис. грн.

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

З метою покращення управління активами вважаємо доцільним впровадження на підприємстві наступних заходів щодо удосконалення менеджменту активів:

1. Заходи щодо оптимізації обігових коштів—своєчасні розрахунки з постачальниками та кредиторами, зменшення дебіторської заборгованості, зростання прибутковості діяльності, контроль показників динаміці.

2. Застосування моделі ABC –управління витратами та їх раціональне використання.

3. Вдосконалення управління джерелами активів на основі «золотого правила балансу».

4. Впровадження стратегії реструктуризації.

Системний підхід до проведення процесу реструктуризації пропонуємо розглянути за наступними складовими:

- продаж основних засобів, щоне використовуються в операційній діяльності;
- введення в експлуатацію більш сучасних виробничих засобів, що позитивно вплине на собівартість завдяки більш економним технічним параметрам;
- впровадження сучасних методів обробки ґрунтів, можливо опанування методу no-till;

- зменшення дебіторської заборгованості: використання послуг факторингу; введення щотижневого моніторингу боржників для оперативного попередження про несплату, обмеження та відмова в постачанні продукції; проведення порівняльного аналізу фінансових показників дебіторської заборгованості з даними попередніх періодів з метою контролю; щотижнева перевірка взаєморозрахунків даних бухгалтерської звітності з показниками заборгованостей дебіторів; перегляд договірних умов сплати за послуги з метою мінімізації дебіторської заборгованості;

- зменшення короткострокових зобов'язань: часткове погашення поточної кредиторської заборгованості за товари, роботи, послуги; переведення поточних та інших поточних зобов'язань з короткострокових в довгострокові за рахунок підписання додаткових угод на збільшення терміну сплати більше, ніж 12 місяців.

Впровадження вищенаведених заходів сприятиме перебудові та удосконаленню складу активів та зростанню вартості підприємства.

3.3. Оцінка ефективності запропонованих заходів

З огляду на дослідження, проведене у попередньому розділі роботи нами було встановлено, що підприємство має застарілий парк обладнання, який не дає йому можливість господарювати ефективно, використовуючи весь свій потенціал. Оцінивши вартість капіталу, ми також переконалися, що оновлення обладнання підвищить вартість активів підприємства на ринку.

Тому, з метою підвищення вартості підприємства, ефективності використання основних засобів та виробництва зерна ТОВ «Вертокиївка» ми запропонували покращити матеріально-технічну базу для збільшення валового збору зерна, що може бути досягнуто за рахунок впровадження в експлуатацію найсучасніших видів технологічного обладнання та здійснення реконструкції (заміни) наявного.

На підприємстві наразі є в наявності та використовуються зернозбиральні комбайни продуктивністю 3 кг/с. - 2 шт., 5 кг/с. – 3 шт. Площа посівів зернових у

2022 р. склала 1164,1 га. Використовуючи таблицю вимог до сільськогосподарської техніки ми знайшли коефіцієнти переведення наявних комбайнів в еталонні (умовні одиниці): для комбайна КЗС-3 – 0,5; для СК-5М-1,0. Далі комбайни, які використовуються підприємством переводимо в умовні шляхом множення відповідних коефіцієнтів на кількість комбайнів кожного найменування (КЗС-3: 2 од. * 0,5 = 1; для СК-5М: 3 од. * 1,0 = 3). Таким чином отримуємо 4 умовні одиниці. За таблицями потреби знаходимо, що для оптимального оброблення 1000 га посівів зернових підприємству необхідно мати в наявності 5,0 у.о. зернозбиральних комбайнів. Саме тому, підприємству варто придбати 1 зернозбиральний комбайн, для збирання зерна на оброблюваній площі.

Пропонуємо на підприємство купити зернозбиральний комбайн JohnDeere9680i WTS HillMaster за 4396,6 тис. грн. Комбайн обладнаний для збирання зерна, також він укомплектований жатками шириною 6 м, підбирачем і подрібнювачем.

Очікується, що купівлю комбайна JohnDeere9680i WTS HillMaster буде здійснено за рахунок позикових коштів. Досвід показує, що в останні роки купівля-продаж нових машин та нової техніки все частіше замінюється лізинговими відносинами.

Здійснимо порівняння можливості купівлі зернозбирального комбайна JohnDeere9680i WTS HillMaster у лізинг та за рахунок банківського кредиту.

Ціна зернозбирального комбайна JohnDeere9680i WTS HillMaster у лізинговій компанії також становить 4396,6 тис.грн., терміном на 5 років із щорічною оплатою рівними частинами.

Зробимо розрахунок кредитного обслуговування.

Якщо підприємство отримає кредит від Приватбанку на чотири роки під 20% річних. Річна сума компенсації становить 4396,6 тис. грн. / 4 роки = 1099,15 тис. грн.

Прорахуємо платежі по роках.

1 рік: $4396,6 \text{ тис. грн.} * 20,0\% = 879,32 \text{ тис. грн.}$

Загальна сума обслуговування кредиту: 1099,15 тис. грн. + 879,32 тис. грн. = 1978,47 тис. грн.

Дисконтована вартість банківського кредиту = $1978,47 / 1,15^1 = 1720,41$ тис. грн.

2 рік: 3297,45 тис. грн. * 20,0% = 659,49 тис. грн.

Загальна сума обслуговування кредиту: 1099,15 тис. грн. + 659,49 тис. грн. = 1758,64 тис. грн.

Дисконтована вартість банківського кредиту = $1758,64 / 1,15^2 = 1329,78$ тис. грн.

3 рік: 2198,3 тис. грн. * 20,0% = 439,66 тис. грн.

Загальна сума обслуговування кредиту: 1099,15 тис. грн. + 439,66 тис. грн. = 1538,81 тис. грн.

Дисконтована вартість банківського кредиту = $1538,81 / 1,15^3 = 1011,79$ тис. грн.

4 рік: 1099,15 тис. грн. * 20,0% = 219,83 тис. грн.

Загальна сума обслуговування кредиту: 1099,15 тис. грн. + 219,83 тис. грн. = 1318,98 тис. грн.

Дисконтована вартість банківського кредиту = $1318,98 / 1,15^4 = 754,13$ тис. грн.

Прорахуємо вартість лізингового кредиту для підприємства, якщо комбайн взяти в лізинг на 4 роки під 17%, і одразу сплатити всю суму відсотків одноразово на початку придбання обладнання. У такому разі, сума відшкодування буде складати 4396,6 тис. грн. / 4 роки = 1099,15 тис. грн. + 747,42 тис. грн. – відсоток, який сплачується одноразово = 1846,57 тис. грн.

Розглянемо виплати по роках:

1 рік. Дисконтована вартість лізингових платежів = $1846,57 / 1,15^1 = 1605,71$ тис. грн.

2 рік: Дисконтована вартість лізингових платежів = $1099,15 / 1,15^2 = 831,12$ тис. грн.

3 рік: Дисконтована вартість лізингових платежів = $1099,15 / 1,15^3 = 722,71$ тис. грн.

4: Дисконтована вартість лізингових платежів = $1099,15 / 1,15^4 = 628,44$ тис. грн.

У табл. 3.6 представимо порівняльну характеристику ефективності інвестицій за договором лізингу та банківського кредиту при придбанні зернозбирального комбайна JohnDeere 9680i WTS HillMaster.

За даними, наведеними в табл. 3.6 вартість купівлі зернозбирального комбайна JohnDeere 9680i WTS HillMaster в лізинг становить 5144,02 тис. грн., а за варіантом отримання кредиту в банку - 6594,9 тис. грн. Тобто, варто відмітити те, що відсотки за обслуговування лізингового кредиту завжди сплачуються в перший рік укладання угоди. Отже, для підприємства вигідніше купити комбайн за договором лізингу, оскільки економія за дисконтованою вартістю становитиме 1028,13 тис. грн. (4816,11 тис. грн. - 3787,98 тис. грн.).

Таблиця 3.6

Порівняльна характеристика ефективності інвестицій за договором лізингу та банківського кредиту при придбанні зернозбирального комбайна JohnDeere 9680i WTS HillMaster

Показники	Роки				Разом
	1	2	3	4	
1	2	3	4	5	6
Банківський кредит					
Повернення кредитних коштів, тис. грн	1099,15	1099,15	1099,15	1099,15	4396,6
Залишок кредиту, тис. грн.	4396,6	3297,45	2198,3	1099,15	0
Відсотки за користування кредитом, тис. грн.	879,32	659,49	439,66	219,83	2198,3
Загальна сума платежів, тис. грн.	1978,47	1758,64	1538,81	1318,98	6594,9
Дисконтована вартість кредиту, тис. грн.	1720,41	1329,78	1011,79	754,13	4816,11
Лізинг					
Лізингові платежі, тис. грн.	1099,15	1099,15	1099,15	1099,15	4396,6
Залишок кредиту, тис. грн.	4396,6	3297,45	2198,3	1099,15	0
Відсотки за користування лізингом, тис. грн.	747,42	0	0	0	786,8
Загальна сума платежів, ти. грн.	1846,57	1099,15	1099,15	1099,15	5144,02
Дисконтована вартість лізингових платежів, тис. грн.	1605,71	831,12	722,71	628,44	3787,98

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

В табл. 3.7 розраховано ефективність виробництва зерна, яка досягається за рахунок оновлення парку комбайнів. Завдяки можливості більшого охоплення території забезпечиться вчасний збір, що в свою чергу, забезпечить підвищення якості зерна, що в кінцевому підсумку вплине на підвищення рівня його товарності з 94,2% до 96,0%. З сільськогосподарської точки зору ця якість досягається саме завдяки своєчасному збору врожаю.

Крім того, даний захід вплине на рівень ефективності господарювання підприємства та використання основних засобів, підвищить вартість активів, підвищивши тим самим вартість підприємства.

Таблиця 3.7

Розрахунок економічної ефективності оновлення основних засобів за рахунок зернозбирального комбайна JohnDeere 9680i WTS HillMaster та вплив заходу на вартість активів

Показники	2022 р.	Плановий період (2024 р.)	Відхилення, +/-
1	2	3	4
Сума капітальних вкладень, тис. грн.	-	4396,6	4396,6
Валова продукція в натуральному вираженні, ц	36679,4	37526,8	847,4
Собівартість продукції, тис. грн.	34457,8	35260,5	792,7
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	58455,8	61378,6	2922,8
Рівень товарності виробництва, %	94,2	96	1,8
Прибуток від реалізації, тис. грн.	12475,6	12725,1	249,5
Трудомісткість виробництва 1 ц зерна, люд.-год.	0,14	0,12	-0,02
Рентабельності господарської діяльності, %	25,3	28,1	2,8
Строк окупності, років	-	0,6	-
Фондовіддача, тис. грн.	1,74	1,81	0,07
Рентабельність активів, %	37,2	38,1	0,9
Витратний метод оцінки вартості активів підприємства	70130,5	71977,1	1846,6
Доходний метод оцінки вартості активів підприємства	98233,1	100197,6	1964,5
Економічна додана вартість	8357,2	8454,5	97,3

Джерело: складено автором на основі даних підприємства

З огляду на проведені розрахунки купівля зернозбирального комбайна окупиться підприємству за пів року – 6 місяців, оскільки приріст річного прибутку після додаткових інвестицій становитиме 249,5 тис. грн. Аналіз показує, що придбання такого комбайна є економічно вигідним для господарства. Також введення в експлуатацію даної одиниці високопродуктивної техніки підвищить показники використання основних засобів, що позитивно вплине на ринкову вартість активів підприємства за кожним із методів розрахунку, а саме: за витратним методом – на 1846,6 тис. грн., за доходним методом – на 1964,5 тис. грн., економічна додана вартість зросте на 97,3 тис. грн.

Крім вищеперерахованого, завдяки реалізації запропонованого проекту ТОВ «Вертокиївка» зможе забезпечити економічно вигідне виробництво високоякісних зернових культур, які будуть затребувані на ринку як державними та і приватними підприємствами, а також дистриб'юторами.

Більш економічно вигідною та прогресивною для підприємства дана пропозиція може стати у поєднанні із програмним комплексом «Фіто-Агроном», який з урахуванням особливостей ґрунтів, ландшафту, клімату та сортів рослин дозволить запропонувати найкращий спосіб їх вирощування, час і кількість внесення добрив, початок польових робіт, що в кінцевому підсумку мінімізують усі витрати, включно з оплатою праці та дадуть можливість підвищити ефективність виробництва.

Висновки до розділу 3

1. Сьогодні вдало розроблена стратегія управління активами підприємства, зокрема їх формування та використання, набуває особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення фінансової стратегії має розроблюватися фінансова політика підприємства, при якій потрібно вибрати таку структуру активів, яка при найнижчій вартості капіталу дасть можливість збільшити ринкову вартість економічної одиниці. Політика управління активами

ТОВ «Вертокиївка» повинна включати управління оборотними і необоротними активами. Головним в управлінні оборотними активами є забезпечення безперебійності виробничого процесу, прискорення оборотності активів, забезпечення ліквідності оборотних активів, підвищення рентабельності оборотних активів та мінімізація ризиків і втрат.

2. На основі розрахунку вартості активів ТОВ «Вертокиївка» нами встановлено, що підприємству потрібно двом компонентам, які прямим чином впливають на вартість активів, а саме фінансовій складовій та майновій складовій бізнесу. Тому в основі заходів щодо удосконалення управління активами з врахуванням зростання вартості повинні бути управлінські рішення, що націлені на оновлення основних засобів, зростання рентабельності активів, оптимізації розміру дебіторської заборгованості та збільшення її оборотності.

Запропоновані заходи щодо удосконалення менеджменту активів включають заходи щодо оптимізації обігових коштів, застосування моделі ABC – управління витратами та їх раціональне використання. Вдосконалення управління джерелами активів на основі «золотого правила балансу», впровадження стратегії реструктуризації.

3. З метою підвищення вартості підприємства, ефективності використання основних засобів та виробництва зерна ТОВ «Вертокиївка» ми запропонували покращити матеріально-технічну базу для збільшення валового збору зерна, що може бути досягнуто за рахунок впровадження в експлуатацію найсучасніших видів технологічного обладнання та здійснення реконструкції (заміни) наявного.

Нами було запропоновано купити зернозбиральний комбайн JohnDeere 9680i WTS HillMaster за 4396,6 тис. грн. Порівнявши можливість придбання комбайну за рахунок банківського кредиту та лізингу, ми дійшли висновку що для підприємства вигідніше купити комбайн за договором лізингу, оскільки економія за дисконтованою вартістю становитиме 1028,13 тис. грн. З огляду на проведені розрахунки купівля зернозбирального комбайна окупиться підприємству за пів року – 6 місяців, оскільки приріст річного прибутку після додаткових інвестицій становитиме 249,5 тис. грн.

ВИСНОВКИ

1. Проаналізувавши підходи сучасних вчених теоретиків та практиків до сутнісного наповнення нами встановлено, що активи можна це певні економічні ресурси підприємства у формі його сукупних майнових цінностей, що у відповідному вартісному вираженні відображаються в балансі та використовуються ним в господарській діяльності з метою одержання певних економічних вигід. Така інтерпретація є простою, але, водночас, доволі чіткою і зрозумілою та повністю відображає економічну суть активів підприємства.

2. Управління активами – це система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із оптимальним їх формуванням з різноманітних джерел, а також забезпеченням ефективного їх використання в різних видах господарської діяльності підприємства. Головною метою управління активами є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства, що отримує конкретне вираження у максимізації ринкової вартості підприємства. Така ціль дає змогу враховувати чинники часу, доходності і ризику, інтереси власників підприємства.

3. Аналіз ефективності управління активами передбачає здійснення її комплексної оцінки, за результатами якої можна визначити ефективність управління активами та вчасно відкоригувати політику управління підприємством. Процес оцінки ефективності управління активами в межах підприємства здійснюється в логічній послідовності й містить шість етапів: аналіз стану управління активами; визначення ефективності управління активами; аналіз результатів розрахунку показників ефективності управління активами; аналіз чинників, які вплинули на результат аналізу ефективності управління активами; надання рекомендацій щодо вдосконалення аналізу та підвищення ефективності управління активами підприємства; контроль за виконанням рекомендацій.

4. Здійснивши аналіз нормативно правового та інформаційного забезпечення в сфері ефективності управління активами підприємств нами встановлено, що наразі існує цілий пакет нормативно-правового та інформаційного забезпечення в сфері формування, управління, використання, обліку та контролю активів підприємства, що у своїй сукупності є взаємодоповнюючим та комплексним інструментом управління.

5. Дослідження за обраною темою проводилось на базі Товариства з обмеженою відповідальністю «Вертокиївка». Господарство займається вирощуванням продукції рослинництва, а саме вирощуванням зернових (крім рису), бобових та олійних культур. Головною метою діяльності ТОВ «Вертокиївка» є провадження господарської діяльності, спрямованої на отримання максимально можливого прибутку та задоволення соціально-економічних інтересів власників та працівників. Досягнення мети полягає у високоефективному використанні матеріально-технічних ресурсів та реалізації продукції за прийнятними для кінцевих споживачів цінами.

Проаналізувавши основні економічні показники діяльності підприємства ми відмітили зростання як чистого доходу на 24,9% так і чистого прибутку – на 73,7%, що в свою чергу може бути обумовлене такими факторами як зростання урожайності, зміна структури посівів або зростання ціни реалізованої продукції. Попри дестабілізуючі фактори, такі як корона вірус та війна, підприємство розширює свої виробничі можливості за рахунок зростання середньорічної вартості активів – на 47,2%.

6. Аналіз активів та джерел їх фінансування дозволив зробити висновок, що в структурі активів переважають необоротні активи, незважаючи навіть на поступове зменшення їх частки з 57,8% у 2020 р. до 40,6% у 2022 р. Зменшення необоротних активів зумовлене зменшенням основних засобів на 16,2%. Збільшення ж оборотних – обумовлене, в першу чергу зростанням запасів – на 75,9%. Щодо капіталу підприємства, то відмітимо те, що власний капітал складає у 2022 р. 83,1%, на противагу 50,7% у 2020 р. Відповідно поточні зобов'язання зменшилися на 51,0% протягом періоду дослідження. Довгострокові зобов'язання

та забезпечення у підприємства відсутні, що говорить про консервативну політику підприємства щодо фінансування діяльності.

7. Проаналізувавши ефективність використання основних засобів ми дійшли висновків, що ситуація на підприємстві з даного напрямку є вкрай не втішною, адже коефіцієнти оновлення, приросту та придатності мають негативну тенденцію. Протягом останніх трьох років зменшення цих коефіцієнтів відбулося на 0,04 пункти, 0,04 пункти та 0,14 пунктів відповідно, також зростають коефіцієнти вибуття та зносу на 0,03 пункти та 0,14 пунктів.

Щодо показників ефективності використання оборотних активів підприємства зазначимо, що в загальному зменшилася ефективність їх використання. Відбулося зростання тривалості одного обороту оборотних активів на 96,8 днів за рахунок зростання тривалості одного обороту запасів на 50,2 днів, адже з огляду на війну підприємству довелося збільшувати запаси сировини та матеріалів, поряд із цим, відбулося зменшення тривалості обороту дебіторської заборгованості на 15,5 днів, що говорить про покращення організації роботи із дебіторами.

8. Сьогодні вдало розроблена стратегія управління активами підприємства, зокрема їх формування та використання, набуває особливого значення, оскільки створення та розвиток необхідної фінансової ресурсної бази є важливою умовою сталого економічного зростання. Під час розроблення фінансової стратегії має розроблюватися фінансова політика підприємства, при якій потрібно вибрати таку структуру активів, яка при найнижчій вартості капіталу дасть можливість збільшити ринкову вартість економічної одиниці.

Політика управління активами ТОВ «Вертокиївка» повинна включати управління оборотними і необоротними активами. Головним в управлінні необоротними активами є їх своєчасне оновлення та підвищення ефективності використання. Головним в управлінні оборотними активами є забезпечення безперебійності виробничого процесу, прискорення оборотності активів, забезпечення ліквідності оборотних активів, підвищення рентабельності оборотних активів та мінімізація ризиків і втрат.

9. На основі розрахунку вартості активів ТОВ «Вертокиївка» нами встановлено, що підприємству потрібно двом компонентам, які прямим чином впливають на вартість активів, а саме фінансовій складовій та майновій складовій бізнесу. Тому в основі заходів щодо удосконалення управління активами з врахуванням зростання вартості повинні бути управлінські рішення, що націлені на оновлення основних засобів, зростання рентабельності активів, оптимізації розміру дебіторської заборгованості та збільшення її оборотності.

Запропоновані заходи щодо удосконалення менеджменту активів включають заходи щодо оптимізації обігових коштів, застосування моделі ABC – управління витратами та їх раціональне використання. Вдосконалення управління джерелами активів на основі «золотого правила балансу», впровадження стратегії реструктуризації.

10. З метою підвищення вартості підприємства, ефективності використання основних засобів та виробництва зерна ТОВ «Вертокиївка» ми запропонували покращити матеріально-технічну базу для збільшення валового збору зерна, що може бути досягнуто за рахунок впровадження в експлуатацію найсучасніших видів технологічного обладнання та здійснення реконструкції (заміни) наявного.

Нами було запропоновано купити зернозбиральний комбайн JohnDeere 9680i WTS HillMaster за 4396,6 тис. грн. Порівнявши можливість придбання комбайну за рахунок банківського кредиту та лізингу, ми дійшли висновку що для підприємства вигідніше купити комбайн за договором лізингу, оскільки економія за дисконтованою вартістю становитиме 1028,13 тис. грн.

З огляду на проведені розрахунки купівля зернозбирального комбайна окупиться підприємству за пів року – 6 місяців, оскільки приріст річного прибутку після додаткових інвестицій становитиме 249,5 тис. грн. Аналіз показує, що придбання такого комбайна є економічно вигідним для господарства. Також введення в експлуатацію даної одиниці високопродуктивної техніки підвищить показники використання основних засобів, що позитивно вплине на ринкову вартість активів підприємства за кожним із методів розрахунку, а саме: за

витратним методом – на 1846,6 тис. грн., за доходним методом – на 1964,5 тис. грн., економічна додана вартість зростає на 97,3 тис. грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Балан О.С., Філіппова С.В., Юдін М.А. Моделі і методи прийняття управлінських рішень в стратегічному плануванні фінансової діяльності підприємств виробничої сфери. Навчальний посібник. Одеса: ОНПУ, ФОП Бондаренко М.О. 2016. 130 с.
2. Берницька Д. Стратегічний аналіз зовнішнього середовища підприємства методом PEST/ STER аналізу. Економічний аналіз. 2012. Т. 11(2). С. 41–45.
3. Бланк І.А. Управління активами. Київ: Ніка-Центр, Ельга, 2002. 720 с.
4. Брагіна О.С. Романовський В.О. Аналіз стану активів підприємства. URL:<https://economics.net.ua/files/archive/2021/No5/13.pdf>
5. Бугай В.З., Білий Є.Л., Бугай А.В. Тенденції формування оборотних активів машинобудівних підприємств та їх оцінки. URL: https://web.znu.edu.ua/herald/issues/2008/econom_2008_1/2008-26-06/buga.pdf
6. Вареник В.М., Євтушенко Я.С. Діагностичний аналіз ефективності управління активами підприємства. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2018. Вип. 1. С. 117–122.
7. Ващенко Н.В., Максимович Ю.І. Чинники формування та ефективності використання потенціалу оборотних активів підприємства. Інноваційна економіка. 2013. № 6. С. 330–335
8. Великий енциклопедичний словник. URL: <http://dic.academic.ru/dic.nsf/enc3p/50262>.
9. Гросул В.А., Филипенко О.М. Оптимізація структури оборотних активів підприємства. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2011. Вип. 2. С. 172–179.

10. Дебіторська заборгованість: П(С)БО 10. Наказ Міністерства фінансів України від 08.10.1999 р. № 237. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.
11. Економіка підприємництва: підручник. За ред. д.е.н., проф. Л.В. Фролової. Одеса: Бондаренко М.О. 2020. 708 с.
12. Економічна інформація. Енциклопедія сучасної України. URL: http://esu.com.ua/search_articles.php?id=18772
13. Жук О.С. Оцінка стану та структури активів підприємства. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». 2016. Вип. 3(31). С. 16–20.
14. Загальні вимоги до фінансової звітності: НП(с)БО 1. Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 р. № 73. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
15. Запаси: МСБО 2. Наказ Міністерства фінансів України від 01.01.2012 р. № 929-021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_021
16. Запаси: П(С)БО 9: Наказ Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. № 246. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>
17. Звіт про рух грошових коштів: МСБО 7. Наказ Міністерства фінансів України від 01.01.2012 р. № 929-019 URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_019.
18. Зубков С.О., Колесник А.О. Багатокритеріальна оптимізація структури джерел фінансування оборотних активів підприємств торгівлі. Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. 2015. Вип. 2(22). С. 95–105.
19. Іванчук Н.В. Формування активів підприємства. Наукові записки. Серія «Економіка». 2008. Вип. 10. Ч. 2. С. 109–121.
20. Камінська І.М., Дорош В.Ю., Ковальчук А.Ю. Активи підприємства: морфологічний аналіз категорії, склад, та класифікація. URL: https://www.researchgate.net/publication/338029223_AKTIVI_PIDPRIEMSTVA_MORFOLOGICNIJ_ANALIZ_KATEGORII_SKLAD_TA_KLASIFIKACIA

21. Каціман С.О., Шаманська О.І. Вдосконалення системи управління активами підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 20. С. 357–361.

22. Квятковська Л.А., Воробйова Л.Д. Комплексний підхід до оцінки ефективності управління підприємством. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія «Актуальні проблеми управління та фінансово-господарської діяльності підприємства». 2013. № 50. С. 67–75.

23. Коваленко Л.О., Ремньова Л.М. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. 3-тє вид. випр. і доп. К.: Знання, 2008. 483 с.

24. Коваленко О. В., Отечко Ю. С. Підвищення ефективності формування і використання оборотного капіталу підприємства. Інфраструктура ринку. 2016. Вип. 1. С. 133–139.

25. Ковальов В.В. Фінансовий менеджмент: підручник. Запоріжжя: Велбі. 2011. 304 с.

26. Ковальчук Н.О. Особливості управління оборотними активами на вітчизняних підприємствах. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Nvbdfa/2011_1/kovalch.pdf

27. Колодяжна К.С. Управління оборотними коштами торговельних підприємств в сучасних умовах. Актуальні проблеми економіки. 2015. № 19. С. 89–96.

28. Константюк Н., Когут І. Основні аспекти управління активами підприємства URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/18073/2/ConfFMNES_2016_Konstantiuk_N-Key_aspects_of_enterprise_85-87.pdf

29. Крамаренко О.Г., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: підручник. 2-ге вид. К.: Центр учбової літератури, 2009. 520 с.

30. Кремень О.І., Мосійчук Р.Л., Кремень В.М. Комплексний аналіз ефективності управління активами підприємства. URL: <https://er.knutd.edu.ua/handle/123456789/15004>

31. Купріна Н., Тофаніло О., Котобан І., Скіпор Р. Особливості аналізу оборотних активів підприємства в сучасних умовах. URL:http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=echp_2018_10_4_6
32. Курінна О.В. Теоретичні аспекти оптимізації структури капіталу підприємства. Науковий вісник Академії муніципального управління: Серія «Економіка». 2012. № 12. С. 94–100.
33. Кучменко В.О. Управління структурою оборотних активів на основі функціональної моделі оптимізації структури капіталу. Економічний вісник університету. 2017. Вип. 35(1). С. 46–53
34. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. осібник. К.: КНЕУ. 2004. 365 с.
35. Лисевич С.Г., Д'яченко К.О. Оцінка стану активів підприємства та управління ними. URL: <https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/nppdaa/6.2/206.pdf>
36. Ліпич Л.Г., Гадзевич І.О. Капітал в системі управління підприємством. Вісник Національного університету «Львівська Політехніка». 2009. № 647. С. 114–119.
37. Лотюк М.В. Управління активами підприємства. URL:<https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/709335.pdf>
38. Мартиненко В.П., Легеза Н.В. Прогресивні підходи до управління оборотними активами промислових підприємств. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. URL: <http://sb-keip.kpi.ua/article/view/71455>
39. Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності. URL: <http://prou4ot.info/index.php?section=browse&CatID=52>.
40. Мних Є.В. Економічний аналіз: підручник. URL: https://pidruchniki.com/1663111641846/ekonomika/ekonomichniy_analiz
41. Музичка О.С. Сутність управління оборотними активами підприємства. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/2722.pdf>.

42. Нагорний Є.О. Система управління активами як релевантний чинник ефективного розвитку підприємства. Економічні науки. Серія «Економіка та менеджмент». 2014. Вип. 11. С. 223–232.

43. Нематеріальні активи:П(с)БО 8: Наказ Міністерства фінансів України від 18 жовтня 1999 року №242. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

44. Олійник Т.О., Мірошніченко О.В. Основні напрями підвищення ефективності управління активами. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 21. С. 73–77.

45. Омельченко Л.С., Піскульова І.В. Аналіз стратегій управління оборотними активами промислових підприємств. Економіка: реалії часу. 2015. № 3. С. 178–183

46. Основнізасоби: П(с)БО7:НаказМіністерствафінансівУкраїни від 27 квітня 2000 року № 92 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

47. Оцінка активів підприємства:навчальний посібник.За заг.ред. Ю.В. Панасовського. Суми: Університетська книга, 2009. 512 с.

48. Пархоменко О.С. Должикова Ю.Р Аналіз використання оборотних активів на машинобудівних підприємствах України. URL: <http://global-national.in.ua/archive/5-2015/113.pdf>

49. Перевозова І. В., Татчин С.Г. Алгоритм управління оборотними активами промислових підприємств. URL:<https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/339>

50. Петруня Н.В. Класифікація активів підприємств з урахуванням міжнародних стандартів фінансової звітності. Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України, 2010. № 1.С. 235–242.

51. Петруня Н.В. Концептуальні підходи до визначення сутності активів підприємств. Облік і фінанси АПК. 2011. № 1. С. 120–124.

52. Петруня Н.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення активів підприємства. Економічні інновації. Випуск 41. 2010. С. 186-194.

53. Петченко М. В. Методичний підхід до адаптивного управління оборотними коштами підприємств машинобудування. Ефективна економіка. 2017. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2017_2_34
54. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
55. Подольська В. О., Яріш О. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2009. 488 с.
56. Поліщук М.П., Михайленко П.П. Основи підприємницької діяльності. URL: <https://buklib.net/books/26834/>.
57. Причепя І. В., Кравець Н. В. Теоретичні засади управління активами підприємства. Економічний простір. 2012. № 60. С. 249–257.
58. Про Примітки до річної фінансової звітності: Наказ Міністерства фінансів України від 29 листопада 2000 року № 302 зі змінами та доповненнями. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00/page>.
59. Пюро Б.І., Шірінян Л.В. Стратегія управління активами підприємства. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/19.pdf
60. Рєпіна І.М. Активи підприємства: категоріальний аналіз та систематологія. Формування ринкової економіки: зб. наук праць. 2008. №.4 Ч. II. С. 548–553.
61. Рибіцька А.В. Управління капіталом підприємства на основі оптимізації структури позикового капіталу. Фінансовий простір. 2014. № 2. С. 144–148.
62. Рилєєв С. В., Юрій С. М. Роль політики управління оборотними активами в системі фінансового менеджменту підприємства. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2009. Вип. 4. С. 311–319.
63. Рясних Є.Г. Основи фінансового менеджменту: Навч. посібник. К.: Скарби, 2003. 238 с.
64. Савицька О.В. Аналіз активів підприємства. Аналіз господарської діяльності підприємства. 2006. № 12. С. 438–441.

65. Сердюков К.Г., Андруха К.С. Управління активами та пасивами підприємства в сучасних умовах. URL: <http://dspace.khif.edu.ua/bitstream/handle/123456789/148/Управління%20активами%20та%20пасивами%20підприємства%20в%20сучасних%20умовах.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

66. Скоробогатова В.В. Сутність категорії «активи»: аналіз наукових джерел. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2011. № 3 (21). Ч. 2. С. 338–348.

67. Стоянова О.Г. Методологічні основи управління оборотними активами підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2014. № 7. С. 7–16.

68. Сучасна енциклопедія. URL: http://dic.academic.ru/dic.nsf/en_c1p/3994.

69. Ткаченко А.М. Управління фінансовими ресурсами підприємства та оптимізація вартісної структури капіталу. Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво. 2006. № 5. С. 297–299.

70. Фаріон І.Д., Урбан Н.М. Економічна суть і особливості функціонування активів. Наукові записки. Збірник наукових праць кафедри економічного аналізу. 2004. № 13. Ч. 1. С. 70–72.

71. Філіппова С.В., Волощук Л.О., Кірсанова В.В. Аналітичні інструменти управління інноваційним розвитком промислового підприємства: монографія. Одеса: ФОП Бондаренко М.О. 2014. 180 с.

72. Фінансові інструменти. МСФЗ 9 від 01.01.2012 № 929-016. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_016#Text

73. Фінансовий менеджмент: Підручник За заг. ред. проф. А.М. Поддєрьогіна. К.: КНЕУ, 2008. 536 с.

74. Фролова Л.В., Кравченко О.С. Тренінг з економіки підприємства: навчально-методичний посібник. К.: Кондор-Видавництво. 2013. 154 с.

75. Худякова Г.О. Аналіз та оптимізація структури оборотних активів аграрних підприємств. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2013. Вип. 12. С. 187–194.

76. Чемчикаленко Р. А., Майорода О. Є., Люткіна А. В. Оцінка ефективності управління активами та пасивами підприємства. Економіка і суспільство. 2017. Вип. № 11. С. 485–489.
77. Чернецька С.А. Значення аналізу активів підприємства. URL:<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/92982/39-Chernetskaya.pdf?sequence=1>
78. Чорна О.М., Мацнева О.О. Економічний зміст та проблематика управління капіталом підприємства реального сектору економіки в Україні. Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. 2013. № 2. С. 48-56.
79. Швець Ю.О., Скворцова А.В. Управління оборотними активами підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Економіка і менеджмент. 2015. Вип. 13. С. 127–130.
80. Швиданенко Г.О., Шевчук Н.В. Управління капіталом підприємства: навч. посібник. К.: КНЕУ, 2007. 435 с.
81. Шевчук Н. Капітал підприємства: формування та ефективність функціонування. Ринок цінних паперів України. 2004. № 5-6. С. 39-43.
82. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: підручник. URL: https://pidruchniki.com/20080215/finansii/aktivi_pidpriyemstva
83. Шифріна Н.І. Класифікація активів підприємства за рівнем ліквідності. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2011. № 34. С. 348–350.
84. Шпак Н.З, Рудницька О.М. Система управління капіталом підприємства. Науковий вісник НЛТУ України. 2010. № 10. С. 257-261.
85. Юрчишена Л.В., Кречко О.С. Макроекономічний аналіз фінансування оборотних активів промислових підприємств України. Бізнес Інформ. 2020. № 11. С. 337–346.
86. Яришко О., Ткаченко Є., Романюк Ю. Управління оборотними активами металургійних підприємств. Економічний аналіз. 2012. Т. 11(2). С. 397–401.

ДОДАТКИ